

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Διπλωματική

Τίτλος Εργασίας [ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ]

Όνομα φοιτήτριας : Ιωάννα Δήμου

Επιβλέπων Καθηγητής: Μαυρίδου Γεώργιος

Διατριβή υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η παρούσα διατριβή αποτελεί μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Καλαμάτα, Φεβρουάριος 2023

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική**

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Όνομα Πρώτου Καθηγητή: Μαυρίδογλου Γεώργιος

Λέκτορας, Λογιστική και Χρηματοοικονομική, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Όνομα Δεύτερου Καθηγητή: Αγοράκη Μαρία - Ελένη

**Επίκουρος καθηγήτρια, Λογιστική και Χρηματοοικονομική, Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου**

Όνομα Τρίτου Καθηγητή: Μπάμπαλος Βασίλειος

**Επίκουρος καθηγητής, Λογιστική και Χρηματοοικονομική, Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου**

Η Ιωάννα Δήμου

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1)** Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

- 2)** Αποδέχομαι ότι το Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κύριο Μαυρίδογλου Γεώργιο και τα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής κυρία Αγοράκη Μαρία – Ελένη και κύριο Μπάμπαλο Βασίλειο για την άψογη συνεργασία μας και για την βοήθεια που μου παρείχαν στο δύσκολο εγχείρημα της εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Περίληψη

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής αποτελεί οικονομικό έγκλημα και συναντάται ολοένα και περισσότερο στις μέρες μας. Περισσότεροι πολίτες επιλέγουν να μην συμμορφώνονται με την φορολογική νομοθεσία τόσο στον Ελληνικό χώρο όσο και στον Ευρωπαϊκό κι επιλέγουν να φοροδιαφύγουν .

Υπάρχουν πολλοί και διάφοροι λόγοι που ένας πολίτης αρνείται να πληρώσει τους φόρους που του αναλογούν. Στην Ελλάδα και στην Ε.Ε. έχουν γίνει προσπάθειες φορολογικής συμμόρφωσης από την εκάστοτε κυβέρνηση, η οποία επιδιώκει να μειωθεί το ποσοστό της απώλειας των κρατικών εσόδων από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής.

Πρωταρχικό μέλημα και σκοπός εκπόνησης της συγκεκριμένης εργασίας είναι να εξεταστούν τα αίτια που οδηγούν τον πολίτη στην φοροδιαφυγή σε Ελλάδα και Ε.Ε. , καθώς και να επισημανθούν οι τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου αυτού. Με την βοήθεια της βιβλιογραφικής επισκόπησης προσπάθησαν να συλλεχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες από επικυρωμένες επιστημονικές πηγές. Αφού αναλυθεί το εννοιολογικό πλαίσιο της φορολογίας και του οικονομικού εγκλήματος γενικά, η εργασία εστιάζει στον βασικό της σκοπό.

Λέξεις κλειδιά: φοροδιαφυγή, οικονομικό έγκλημα

Abstract

The phenomenon of tax evasion is an economic crime and is increasingly common nowadays. More citizens choose not to comply with tax legislation both in Greek and European territories and choose to evade taxes.

There are many and various reasons why a citizen refuses to pay his due taxes. In Greece and in the E.U. tax compliance efforts have been made by the respective government.

The purpose of this work is to investigate the causes that lead the citizen to tax evasion in Greece and the EU, as well as to highlight the ways to deal with this phenomenon. With the help of literature review, they tried to collect the necessary information from validated scientific sources. After analyzing the conceptual framework of taxation and financial crime in general, the work focuses on its main purpose.

Keywords: tax evasion, financial crime

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Abstract.....	6
Εισαγωγή	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	12
1.1 Η Οικονομική Προσέγγιση του Εγκλήματος από τον G.S.Becker	12
1.2 Τα Οικονομικά Μαθηματικά του G.S.Becker.....	13
1.3 Η Θεωρία των «Καθημερινών Δραστηριοτήτων»	15
1.4 Η Θεωρία των «Εγκληματικών Προτύπων»	17
1.5 Οι Ερμηνευτικές Προσεγγίσεις της Οικονομικής Εγκληματικότητας	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	19
2.1 Ορισμός της Φορολογίας.....	19
2.2 Ο Φόρος Εισοδήματος.....	21
2.3 Ο Φόρος Κατανάλωσης.....	22
2.4 Ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας.....	23
2.5 Κρατικοί Δασμοί.....	24
2.6 Διακρίσεις των φόρων.....	25
2.7 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα των Φόρων	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	27
3.1 Η Έννοια του οικονομικού εγκλήματος.....	27
3.2 Τα χαρακτηριστικά του οικονομικού εγκλήματος	28
3.3 Τα χαρακτηριστικά του δράστη του οικονομικού εγκλήματος.....	29
3.4 Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων του οικονομικού εγκλήματος.....	30
3.5 Το κόστος του οικονομικού εγκλήματος	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	33
4.1 Το εννοιολογικό πλαίσιο της φοροδιαφυγής.....	33

4.2	Τέσσερις οπτικές της φοροδιαφυγής	34
4.3	Τρόποι φοροδιαφυγής.....	35
4.4	Συνέπειες της φοροδιαφυγής	36
4.5	Φοροδιαφυγή και παραοικονομία	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....		40
5.1	Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα.....	40
5.2	Πλαστικό χρήμα και φόροι στην Ελλάδα	41
5.3	Βασικοί Παράγοντες φοροδιαφυγής στην Ελλάδα	42
5.4	Τρόποι αντιμετώπισης	44
5.5	Κατά κεφαλή φοροδιαφυγή Ευρωπαίων	44
5.6	Μέτρα καταπολέμησης της φοροδιαφυγής στην Ευρώπη.....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....		49
6.1	Συμπεράσματα, περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα	49
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		51
ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		53

Περιεχόμενα Εικόνων

Εικόνα 1 : Το Τρίγωνο του Εγκλήματος	16
Εικόνα 2: Αρχές Φορολογίας.....	20
Εικόνα 3: Έσοδα από φόρο εισοδήματος 2019-2020 (Πηγή Δεδομένων : Γενικό Λογιστήριο του Κράτους).....	22
Εικόνα 4: Έσοδα από φόρο κατανάλωσης το 2019-2020 (Πηγή Δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους).....	23
Εικόνα 5: Έσοδα από φόρο ακίνητης περιουσίας το 2019-2020 (Πηγή Δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους).....	24
Εικόνα 6: Τρόποι φοροδιαφυγής.....	36
Εικόνα 7: Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή (Πηγή: https://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/)	39
Εικόνα 8: Πλαστικό Χρήμα και Χρήση Καρτών. Πηγή: ΕΚΤ(2018).....	41
Εικόνα 9: Τα αίτια της Φοροδιαφυγής στην Ελλάδα	43
Εικόνα 10: Τρόποι μείωσης της Φοροδιαφυγής	44
Εικόνα 11: Ο συντελεστής ΦΠΑ σε χώρες της Ε.Ε (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)...	45
Εικόνα 12: Κατά Κεφαλήν φοροδιαφυγή των Ευρωπαίων (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	46

Εισαγωγή

Το πρόβλημα της φοροδιαφυγής είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο το οποίο μαστιάζει τις εθνικές οικονομίες κι επιφέρει σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στην παγκόσμια αγορά και οικονομία. Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει ακόμα εντονότερο καθώς μεγαλύτερο τμήμα των πολιτών επιλέγει να φοροδιαφεύγει. Η απόφαση της παρανομίας της φοροδιαφυγής υποκινείται τις περισσότερες φορές από το αίσθημα της επιβίωσης καθώς το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας λόγω της οικονομικής κρίσης δυσκολεύεται να εκπληρώσει τις συνθήκες ενός καλού επιπέδου διαβίωσης.

Το οξύμωρο βέβαια είναι ο φαύλος κύκλος που δημιουργείται μεταξύ φοροδιαφυγής και οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα η φοροδιαφυγή ήταν ένας από τους βασικότερους λόγους που συνέβαλαν στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Τώρα λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης που προηγήθηκε ακόμα κι όταν η οικονομία κατάφερε να ισορροπήσει, κλονίστηκε ξανά με την υγειονομική κρίση της πανδημίας. Έτσι το προϊόν της οικονομικής κρίσης είναι η φοροδιαφυγή όπως και το προϊόν της φοροδιαφυγής είναι οι κρίσεις.

Αυτή η κυκλικότητα αποδίδεται στα λάθη των πολιτικών ηγεσιών αλλά και μεμονωμένα στην χαμένη ηθική του κάθε πολίτη. Τα λάθη των ηγετών εστιάζουν στο γεγονός πως δεν μερίμνησαν αρκετά για την μερίδα του πληθυσμού που ανήκει στα χαμηλότερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ενώ παράλληλα δεν αναπτύχθηκε ιδιαίτερα το κράτος πρόνοιας.

Εκτός όμως από τους βιοπαλαιστές που επιλέγουν να φοροδιαφύγουν γιατί δεν έχουν άλλη λύση για να συνεχίζουν να ζουν αξιοπρεπώς, υπάρχει κι άλλη μια κατηγορία ανθρώπων που φοροδιαφεύγουν εσκεμμένα. Οι άνθρωποι αυτοί έχουν ένα συγκεκριμένο προφίλ κι όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια επιδίδονται στα εγκλήματα του λευκού περιλαίμιου ή διαφορετικά όπως ονομάζονται στα οικονομικά εγκλήματα, με απώτερο σκοπό το προσωπικό όφελος και τα οικονομικά κέρδη. Μια μορφή οικονομικού εγκλήματος είναι η φοροδιαφυγή όμως δεν μπορούν και οι δυο κατηγορίες ανθρώπων να χαρακτηριστούν ως εγκληματίες παρόλο που ουσιαστικά διαπράττουν το ίδιο έγκλημα.

Η βιβλιογραφική επισκόπηση εστιάζει στην ανάλυση των εννοιών του οικονομικού εγκλήματος και της φοροδιαφυγής. Παράλληλα επισημαίνονται τα αίτια, οι συνέπειες και οι τρόποι αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής. Η ανάλυση κινείται γύρω από την Ελλάδα, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται σύγκριση του επιπέδου της φοροδιαφυγής και των φορολογικών συντελεστών στην Ευρώπη.

Με βάση τα παραπάνω λοιπόν προκύπτουν τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας που επιδιώκουν να καλύψουν τον βασικό της σκοπό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

1.1 Η Οικονομική Προσέγγιση του Εγκλήματος από τον G.S.Becker

Ο G.S. Becker είναι ένας από τους καινοτόμους για την εποχή οικονομολόγους, ο οποίος βραβεύτηκε με Νόμπελ Οικονομίας το 1968 για το έργο του «Έγκλημα και Τιμωρία: Μια Οικονομική Προσέγγιση». Αυτό που ουσιαστικά τον βοήθησε να κερδίσει είναι η ιδιαιτερότητα να συνδέσει την μικροοικονομική ανάλυση και την οικονομική θεωρία με τις ευρύτερες ανθρώπινες δραστηριότητες¹.

Ο G.S. Becker ανήκει στους υποστηρικτές της «Ορθολογικής Δραστηριότητας», κίνημα το οποίο είναι έντονα εμπνευσμένο από την κλασική θεωρία. Ο ίδιος θεωρεί πως το σύνολο των ατόμων που χαρακτηρίζονται ως εγκληματίες διαθέτουν ένα συγκεκριμένο μοτίβο χαρακτηριστικών και έχει διαφορετικά κίνητρα από τα υπόλοιπα άτομα². Το έγκλημα δύναται να μελετηθεί με όρους ικανοποίησης-δυσαρέσκειας, ή όπως εκφράζεται στην οικονομική θεωρία, με όρους χρησιμότητας –κόστους. Υποστηρίζει πως και τα παραβατικά άτομα της κοινωνίας, πριν διαπράξουν το έγκλημα λειτουργούν ορθολογικά και προϋπολογίζουν τα θετικά και αρνητικά της πράξης τους. Για παράδειγμα, ο εγκληματίας θα αναλογιστεί μαζί με τα πιθανά κέρδη που θα αποκομίσει και την πιθανότητα να συλληφθεί και να φυλακιστεί από τις αρχές. Έτσι, αν ο δράστης-θύτης θεωρήσει πως τα αναμενόμενα κέρδη θα είναι πολύ μεγαλύτερα από την πιθανότητα να καταδικαστεί τότε θα προβεί στο έγκλημα. Διαφορετικά, αν το προσδοκώμενο κέρδος είναι χαμηλότερο από αυτό της νόμιμης εργασίας και οι συνέπειες (κόστη) της πράξης μεγαλύτερες τότε δεν θα προβεί στην τέλεση της πράξης αφού αυτή δεν είναι η προσφορότερη εναλλακτική.

Πέραν τούτου, να σημειωθεί πως σύμφωνα με τον Becker το μέγεθος της εγκληματικής δραστηριότητας δεν εξαρτάται μόνο από την ορθολογική συμπεριφορά και τις επιθυμίες του δράστη αλλά και από τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που δημιουργούνται από την αντεγκληματική πολιτική (όπως οι δαπάνες για αστυνόμευση, οι επιβαλλόμενες ποινές κτλ) και από τις ευκαιρίες για απασχόληση και εκπαίδευση. Αναλυτικότερα η ίδια κοινωνία δεν μπορεί να παραμένει αμέτοχη και αδιάφορη στο έγκλημα, αλλά θα πρέπει να συνυπολογίζει τα κόστη και τα οφέλη από την προσπάθεια της καταπολέμησης των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας. Έτσι θα πρέπει να διατεθούν δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια για να καταφέρει να

¹ Becker, 1968

² Becker, 1976

αντιμετωπιστεί σε πρώιμο στάδιο το έγκλημα. Να τονιστεί ωστόσο, πως η κοινωνία έχει χρέος να μεριμνά για την ασφάλεια του συνόλου και να επιδιώκει τη πάταξη τους εγκλήματος, όμως σε σημείο που το κοινωνικό κόστος της καταπολέμησης δεν υπερνικά το κοινωνικό όφελος και την κοινωνική ευημερία.

Ο Becker στην έκθεση του προτείνει την εφαρμογή χρηματικών προστίμων στους δράστες σαν ένα καλύτερο εργαλείο ποινής από την φυλάκιση. Αυτό υποστηρίζεται από το γεγονός πως η χρηματική ποινή δημιουργεί μεγαλύτερο κόστος στον εγκληματία πρώτον γιατί τις περισσότερες φορές αυτό είναι το βασικότερο κίνητρο του εγκλήματος και δεύτερον το κόστος του δράστη γίνεται αυτόματα έσοδο για την πολιτεία. Η επιβολή του προστίμου μπορεί να παρέχει πολλαπλά αντισταθμιστικά οφέλη για την κοινωνία και οι πόροι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος, μεταξύ άλλων. Έτσι, ο ίδιος προτείνει την αντικατάσταση πολλών ποινών φυλάκισης με χρηματικά πρόστιμα, αναλογικά αποδιδόμενα της ζημίας που έχει προκληθεί. Βασική προϋπόθεση όμως είναι, το άτομο που έχει καταδικαστεί να έχει την οικονομική ευχέρεια να αποπληρώσει και το μέγεθος της «ζημιάς» να μην είναι ανυπολόγιστο σε χρήματα, όπως στην περίπτωση της ανθρωποκτονίας.

1.2 Τα Οικονομικά Μαθηματικά του G.S.Becker

Η θεωρία του G.S. Becker δεν περιορίστηκε αποκλειστικά στην θεωρία. Ο ίδιος δημιούργησε κι ένα μαθηματικό μοντέλο οικονομικών όρων το οποίο μπορεί να υπολογίσει το αναμενόμενο κόστος του εγκλήματος, τις δαπάνες σε οικονομικά κεφάλαια και τις ποινές για την ελαχιστοποίηση των κοινωνικών ζημιών³.

Στο οικονομικό μοντέλο του G.S. Becker περιλαμβάνονται μεταβλητές και δείκτες που ασχολούνται κυρίως με :

- Την μορφή του εγκλήματος που τελέστηκε (έγκλημα κατά προσώπων, έγκλημα κατά περιουσίας, παράνομα αγαθά και υπηρεσίες, άλλα εγκλήματα)
- Το κόστος που αθροίστηκε από τα εγκλήματα αυτά (δημόσιες δαπάνες για αστυνομία, ποινικές διώξεις, δικαστικές διαμάχες, δημόσιες δαπάνες για φυλάκιση των δραστών, ιδιωτικές δαπάνες για την πάταξη του εγκλήματος κτλ)
- Τις ποινές που επιβλήθηκαν αναλογικά των εγκλημάτων

³ Bahrani,2012

Το κίνητρο της πολιτείας για την απονομή της δικαιοσύνης στις εγκληματικές συμπεριφορές είναι η αποτροπή της ζημίας στο κοινωνικό σύνολο. Η Ζημιά (Z) είναι η συνάρτηση του επίπεδο της παράνομης Δραστηριότητας (Δ):

$$Z = f(\Delta)$$

Δηλαδή όταν αυξάνεται η παράνομη δραστηριότητα τότε αυξάνεται αναλογικά και το μέγεθος της βλάβης που απορροφάται από την κοινωνία.

Η Ο.Ζ. είναι η οριακή ζημιά δηλαδή η επιπλέον ζημιά που προκύπτει για το κοινωνικό σύνολο από την επιπλέον αύξηση της εγκληματικότητας κατά μια μονάδα.

$$O.Z = \frac{DZ}{D\Delta} > 0$$

Το όφελος (O) αποτελεί κι αυτό συνάρτηση της παράνομης Δραστηριότητας (Δ) και σημαίνει ότι υπάρχει κι εδώ μια αναλογικότητα των μεγαθών. Δηλαδή όσο αυξάνεται το επίπεδο της παράνομης δραστηριότητας τόσο αυξάνεται και το όφελος που αποκομίζει το κοινωνικό σύνολο με βάση την θεωρία που αναλύσαμε πιο πάνω. Έτσι ισχύει η παρακάτω σχέση :

$$O = f(\Delta)$$

Αντίστοιχα το Οριακό όφελος (Ο.Ο.) θα είναι το επιπλέον όφελος από τη επιπρόσθετη προσθήκη της παράνομης δραστηριότητας κατά μια μονάδα.

$$O.O = \frac{dO}{d\Delta} > 0$$

Η διαφορά μεταξύ οφέλους και ζημίας δίνει το κέρδος ή αντίστοιχα αν έχει αρνητική σημασία την ζημιά (K) και δίνεται από τον μαθηματικό τύπο:

$$K = O - Z$$

Να σημειωθεί στο σημείο αυτό πως, αν παρατηρηθεί μια επιπλέον αύξηση της εγκληματικότητας τότε αυτό θα οδηγήσει σε μειούμενα οριακά οφέλη για τον δράστη-θύτη και αυξανόμενη ζημιά για την πολιτεία στο σύνολο της. Αν ερμηνεύσουμε το μαθηματικό μοντέλο

με οικονομικούς όρους θα εξάγουμε το συμπέρασμα πως η πολιτεία θα πρέπει να καταπολέμα το έγκλημα για το χρονικό διάστημα που το οριακό όφελος από την μείωση της παράνομης δραστηριότητας κατά μια μονάδα υπερβαίνει το αντίστοιχο κόστος.

1.3 Η Θεωρία των «Καθημερινών Δραστηριοτήτων»

Η Θεωρία των «Καθημερινών Δραστηριοτήτων» συμπεριλαμβάνεται στις θεωρίες της Περιβαλλοντικής Εγκληματικότητας και πραγματεύεται την ορθολογική επιλογή υπό το πρίσμα των χαρακτηριστικών της δράσης κι όχι του δράστη (Sutton D., 2014). Η βασική ιδέα της θεωρίας βασίζεται στην συνύπαρξη του τρίπτυχου *ικανός δράστης-κατάλληλος στόχος/θύμα-ανεπάρκεια σωφρονιστικών ιδρυμάτων* στον ίδιο χώρο και χρόνο ⁴.

Η θεωρία αναπτύχθηκε την δεκαετία του 1970 και ασχολήθηκε κυρίως με τις αλλαγές της κοινωνίας μεταπολεμικά. Κατά την διάρκεια του πολέμου επικρατούσε κοινωνική αποξένωση και οι άνθρωποι λόγω φόβου δεν κυκλοφορούσαν ελεύθεροι. Μετά τον πόλεμο όμως η κατάσταση αυτή μεταβλήθηκε και οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν εκτός σπιτιού άρχισαν να πολλαπλασιάζονται. Αυτή η διασπορά των καθημερινών δραστηριοτήτων ήταν που προκάλεσε κοινωνική αναταραχή και δημιούργησε το έδαφος για την εγκληματικότητα⁵. Άλλωστε μια από τις βασικότερες ιδέες της θεωρίας είναι ότι οι εγκληματικές πράξεις τελούνται όπως και οι απλές καθημερινές συνήθειες κι έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά και αλληλεξαρτήσεις, αφού χωρίς κοινωνικό σύνολο δεν υπάρχει έγκλημα⁶.

Πρωταρχικό μέλημα των Lawrence Cohen και Marcus Felson ήταν να εξηγήσουν την όξυνση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας μετά τον ΄Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Ωστόσο η ερμηνεία της εγκληματικότητας δεν μπορούσε να επιτευχθεί με τα μακροοικονομικά μεγέθη (ύφεση, ανεργία κτλ), γιατί ενώ οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες είχαν βελτιωθεί, εντούτοις οι δείκτες των εγκλημάτων είχαν αυξηθεί. Η αύξηση αυτή των δεικτών ερμηνεύτηκε ως το αποτέλεσμα της κοινωνικής ευημερίας των σύγχρονων κοινωνιών ⁷. Μάλιστα η κοινωνική και οικονομική ευμάρεια ήταν που σκανδάλιζε συνήθως τα άτομα να διαπράξουν το έγκλημα και τις περισσότερες φορές ήταν άτομα με χαμηλότερη ιεραρχικά κοινωνική θέση. Ο Felson υποστηρίζει πάνω στο παραπάνω εγχείρημα του πως η εγκληματικότητα είναι χαμηλή εκεί που

⁴ Cohen, 1979

⁵ Blumer, 1966

⁶ Eide και Rubin, 2006

⁷ Cohen και Felson, 1979

δεν υπάρχει κάτι το άξιο κλοπής. Αντίθετα, οι χαλαρότεροι κοινωνικοί δεσμοί που παρατηρούνται σε μια μεγαλούπολη και η χρήση του αυτοκινήτου καθιστούν τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο πιο αναποτελεσματικό. Το κέρδος λειτουργεί λοιπόν σαν κίνητρο κι όταν αυτό συνδυάζεται με κατάλληλο στόχο και έλλειψη ελέγχου τότε ένα έγκλημα μπορεί να τελεστεί ευκολότερα.

Να σημειωθεί στο σημείο αυτό, πως η συμβολή των Lawrence Cohen και Marcus Felson ήταν ιδιαίτερα σημαντική στην ανθρωπότητα καθώς μετά την δημοσίευση της εργασίας τους το 1979 η αντεγκληματική πολιτική των ΗΠΑ στράφηκε στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του θύματος και την προστασία του από την εγκληματικότητα. Το λεγόμενο «τρίγωνο του εγκλήματος» αποτελεί μια απεικόνιση του εγκλήματος στο οποίο η κάθε πλευρά αντιπροσωπεύει ξεχωριστά τους τρεις παράγοντες του εγκλήματος που αναφέρθηκαν στην αρχή και συνοψίζεται στο τρίπτυχο: δράστης-θύμα/στόχος-απουσία φύλαξης⁸.

Στην παρακάτω εικόνα φαίνεται η απεικόνιση αυτή και ειδικότερα στην μία πλευρά του τριγώνου τοποθετείται ο δράστης που είναι ιακνό και πρόθυμος να διαπράξει το έγκλημα φού έχει κίνητρο που θα του αποκομίσει όφελος αρκεί να βρει τον κατάλληλο στόχο σε κατάλληλο χρόνο και τόπο⁹. Στην δεύτερη πλευρά τοποθετείται ο στόχος/θύμα που είναι ευάλωτος και επιθυμητό από τον δράστη. Τέλος στην τρίτη πλευρά του τριγώνου τοποθετείται ο φύλακας το οποίο είναι υπεύθυνο για την ασφάλεια και προστασία των πιθανών θυμάτων. Να σημειωθεί πως με τον όρο φύλακας δεν νοείται μόνο το σωφρονιστικό σύστημα αλλά και μια μητέρα για παράδειγμα που προστατευει το παιδί της, το οποίο μπορεί για κάποιον δράστη να αποτελεί θύμα.

Εικόνα 1 : Το Τρίγωνο του Εγκλήματος

⁸ Eck J., 1994

⁹ Wilson και Herrnstein, 1985

1.4 Η Θεωρία των «Εγκληματικών Προτύπων»

Από την δεκαετία του 1970 ενσωματώθηκε στην ερμηνεία της εγκληματικότητας μια διαφορετική προσέγγιση, η οποία έδινε περισσότερη έμφαση στα εγκληματικά γεγονότα κι όχι στα αίτια της συμπεριφοράς. Η θεωρία αυτή ονομάστηκε Θεωρία των «Εγκληματικών Προτύπων». Η ιδιαιτερότητα της θεωρίας αυτής βασίζεται στο ότι γίνεται προσπάθεια να εξηγηθεί το έγκλημα ως σύμπλεγμα προτύπων συμπεριφοράς και γεγονότων, τα οποία δημιουργούνται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες¹⁰.

Η θεωρία αυτή ονομάζεται αλλιώς και «Περιβαλλοντική Εγκληματολογία» κι εμφανίζει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με την θεωρία των Cohen και Felson που αναφέρθηκε προηγουμένως. Ειδικότερα σταχυολογώντας τα βασικότερα κοινά χαρακτηριστικά συμπεραίνουμε αρχικά πως το έγκλημα είναι το προϊόν της ορθολογικής απόφασης του δράστη το οποίο έχει έντονο το στοιχείο της προβλεψιμότητας. Σαν δεύτερο χαρακτηριστικό αναφέρεται το προφίλ του ίδιου του δράστη-θύτη, ο οποίος αποφασίζει να διαπράξει ένα έγκλημα όταν είναι έτοιμος κι έχει το απαιτούμενο κίνητρο, γνώση και την κατάλληλη ευκαιρία (σωστός τόπος και χρόνος). Συγκεκριμένα αναφορικά με τα κίνητρα, να σημειωθεί πως απώτερος σκοπός τους είναι η επίτευξη στόχων και η απόκτηση οικονομικού οφέλους. Τέλος, το επίπεδο της εγκληματικής ετοιμότητας του καθενός ποικίλλει ανάλογα με το χρόνο και τόπο, την ατομική κατάσταση, την κοινωνική θέση και τις συνθήκες της συγκεκριμένης τοποθεσίας.

Εστιάζοντας στην πολυπαραγοντικότητα της συγκεκριμένης θεωρίας, στοιχείο που την διαχωρίζει από τις υπόλοιπες, η επιλογή του κατάλληλου στόχου είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία και βασίζεται σε πολλούς παράγοντες. Το άτομο διαμορφώνει στο μυαλό του «εικόνες» από το περιβάλλον του. Οι «εικόνες» αυτές που αναλύθηκαν από τους Brantigham Patricia και Brantigham Paul είναι μοντέλα και πρότυπα τα οποία προκύπτουν από τον συσχετισμό του περίπλοκου περιβάλλοντος και της προσπάθειας για διαμόρφωση της αντίληψης. Τα μοντέλα /πρότυπα αυτά διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος του εγκλήματος, τον εγκληματία-δράστη και τις επικρατούσες συνθήκες σε κάθε περίπτωση. Εν κατακλείδι ο σχηματισμός του κατάλληλου εγκληματικού προτύπου είναι η σημαντικότερη συνεισφορά στην περιβαλλοντική αντίληψη του εγκλήματος αφού τοποθετεί στο ίδιο σκηνικό το γεγονός, το θύμα και τον θύτη.

¹⁰ Brantigham, 1986

1.5 Οι Ερμηνευτικές Προσεγγίσεις της Οικονομικής Εγκληματικότητας

Οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις της οικονομικής εγκληματικότητας ποικίλουν. Αρχικά η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις θεωρίες που μετατοπίζουν την ευθύνη του εγκλήματος στους ατομικούς παράγοντες. Η δεύτερη κατηγορία ασχολείται με προσεγγίσεις που θεωρούν τις εργασιακές συνθήκες ως τον παράγοντα που προκαλεί το έγκλημα. Τέλος η τρίτη κατηγορία εστιάζει σε θεωρίες που υποστηρίζουν πως το επιχειρησιακό περιβάλλον πληροί τις προϋποθέσεις για την διάπραξη παράνομων πράξεων.

Αναλυτικότερα, στην πρώτη κατηγορία εγκληματογόνων παραγόντων, οι θεωρίες που εντάσσονται εστιάζουν στο επαγγελματικό έγκλημα όπως ονομάζεται κι επιδιώκουν να ερμηνεύσουν πως οι ατομικές συνθήκες όπως η οικονομική πίεση, η άδικη μεταχείριση οδηγούν στο έγκλημα. Ο Coleman (1987) θεωρεί πως η λαχτάρα και αδημονία για οικονομικό κέρδος και επαγγελματική επιτυχία στον εργασιακό τομέα οδηγεί στο έλλογο και υπολογιστικό έγκλημα, το οποίο είναι μεν έγκλημα αλλά δεν μπορεί να ανήκει στην ίδια κατηγορία με τα εγκλήματα φόνου ή πάθους. Επίσης, στοιχεία όπως η απληστία και ο εγωισμός που διακατέχουν συχνά τον άνθρωπο μπορεί να οδηγήσουν στο έγκλημα, υποβοηθούμενα από τον ατομικισμό και τον καπιταλισμό που καθορίζει σήμερα την ανθρωπότητα ¹¹.

Η τάση και εν τέλει η διάπραξη της εγκληματικότητας οφείλεται σε εσωτερικευμένα προσωπικά προβλήματα, τα οποία είναι καταπιεσμένα και ψάχνουν τρόπο να «ξεσπάσουν»¹². Ο Cressey τόνισε ύστερα από μελέτη που πραγματοποίησε σε διοικητικά στελέχη πως υπάρχει αλληλένδετη σχέση μεταξύ ατομικών παραγόντων των ανωτέρων στελεχών και της διάπραξης του εγκλήματος. Στο ίδιο ιδεολογικό μονοπάτι με τον Cressey ανήκει κι ο Clinard, ο οποίος προσέθεσε πως το σύστημα αξιών που διέπει τα ανώτερα διοικητικά στελέχη και η προσωπικότητά τους διαμορφώνουν ένα άτυπο σύστημα αξιών και κανόνων οδηγεί στην αποξένωση των εργαζόμενων¹³.

Κλείνοντας και επαναφέροντας την ανάλυση του εγκλήματος από μια πιο οικονομική σκοπιά με μαρξιστική μάλιστα χροιά, αξίζει να σημειωθεί πως το έγκλημα στον χώρο της οικονομίας είναι το αναπόφευκτο αποτέλεσμα του καπιταλισμού σε συνδυασμό με την ροπή του ανθρώπου στον πειρασμό και στο λάθος. Ο μαρξιστής W. Bonger αναφέρει πως η απληστία υποκινεί τον δράστη, τόσο στην περίπτωση του παραδοσιακού εγκλήματος όσο και στις περιπτώσεις εγκλημάτων που γίνονται από τα άτομα υψηλού κοινωνικού στάτους και δεν είναι άλλοι από

¹¹ Cusson, 2002

¹² Albin, 1988

¹³ Agnew και Piquero, 2009

πολιτικούς, στελέχη επιχειρήσεων και άτομα κύρους. Δημιουργείται ένα καπιταλιστικό σύστημα το οποίο έχει βάσεις καταμερισμού εργασίας. Συγκεκριμένα, η αξία χρήσης της εργασίας έχει αντικατασταθεί από την αξία της ανταλλαγής καθώς ο παραγωγός λαμβάνει το υπερπροϊόν της εργασίας των υπολοίπων κι ο ίδιος ανταλλάσσει το υπερπροϊόν της δικής τους προσωπικής εργασίας. Έτσι, το έγκλημα ανθίζει από τις απάνθρωπες συνθήκες εργασίας που χαρακτηρίζει τα χαμηλότερα εργατικά στρώματα κι από την εγκληματογόνα συμπεριφορά των μελών των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων στα οποία κυριαρχεί η απληστία και τα καπιταλιστικά αισθήματα ¹⁴.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

2.1 Ορισμός της Φορολογίας

Η φορολογία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του εργαζόμενου και μεταφράζεται σαν την υποχρεωτική καταβολή ενός ποσού στο κράτος. Τα έσοδα που αποκομίζει το κράτος από τους φόρους αποτελούν τις δημόσιες δαπάνες του κράτους, οι οποίες εναποτίθενται στην δημοσιονομική πολιτική που ασκεί η εκάστοτε κυβέρνηση και επιδιώκει να ενισχύσει οικονομικά την παιδία, την υγεία και την εθνική άμυνα ¹⁵. Οπότε μέσω της φορολογίας είναι σαν το άτομο που κατοικεί μέσα σε μια χώρα να απολαμβάνει τα χρήματα που έχει δώσει με την φορολογία του για να καλύψει βασικές ανάγκες της ζωής του.

Το θέμα της άριστης φορολογίας του εισοδήματος εξετάστηκε σημαντικά από πολλούς με ένα απλό υπόδειγμα που στηρίζεται στις ακόλουθες υποθέσεις:

- Στόχος είναι η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας.

¹⁴ Braithwaite, 1989

¹⁵ Φιννοκαλιώτης, 2014

- Όλα τα άτομα έχουν ταυτόσημες συναρτήσεις χρησιμότητας, οι οποίες εξαρτώνται από το εισόδημά τους.
- Η οριακή χρησιμότητα του εισοδήματος είναι φθίνουσα.
- Το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα είναι σταθερό.

Ο αντικειμενικός σκοπός της φορολογίας συνοψίζεται σε τρεις διαφορετικές ερμηνείες οι οποίες συμπληρώνουν η μια την άλλη¹⁶.

Επίσης, τα έσοδα από φόρους χρησιμοποιούνται για να καλύψουν κενά σε τομείς που είναι σημαντική για την σωστή λειτουργία του κράτους (ταμειυτική λειτουργία). Οι φόροι αν κατανεμηθούν και χρησιμοποιηθούν ορθά με κριτήριο τα δημοκρατικά συναισθήματα, την διαφάνεια και την ακεραιότητα αλλά και το αίσθημα της φιλοπατρίας από τους διαχειρισθέντες τότε αποτελούν κληρονομία για τις επόμενες γενιές και μεγάλη επένδυση. Αυτό συμβαίνει διότι οι φόροι που χρησιμοποιούνται για την σταθεροποίηση της οικονομικής ανάπτυξης, μακροχρόνια θα αποτελέσουν κρατική περιουσία και θα παράγουν πρωτογενή έσοδα¹⁷.

Τέλος, ένας ακόμα αντικειμενικός σκοπός της φορολογίας κι ως εκ τούτου της δημοσιονομική πολιτικής που ασκείται μέσω αυτών είναι η άμβλυνση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων. Μέσω των φόρων ουσιαστικά πραγματοποιείται μια ανακατανομή του πλούτου και οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες λαμβάνουν την βοήθεια των οικονομικά ισχυρότερων κατοίκων της χώρας στην οποία ζουν.

Να σημειωθεί στο σημείο αυτό πως η φορολογία είναι μια νομοθετημένη διαδικασία κι ως εκ τούτου ακολουθεί τις παρακάτω βασικές αρχές:

- Αρχή της νομιμότητας του φόρου
- Αρχή της βεβαιότητας του φόρου
- Αρχή της μη αναδρομική ισχύος των φορολογικών νόμων
- Αρχή της καθολικότητας του φόρου
- Αρχή της φορολογικής ισότητας αρχή της χρηστής διοίκησης

Εικόνα 2: Αρχές Φορολογίας

¹⁶ Τσάτσος, 2012

¹⁷ Φορτσάκη, 2013

Απώτερος σκοπός όλων των παραπάνω αρχών είναι η δίκαιη , αντικειμενική και δημοκρατική συνεργασία του νομοθέτη και της διοίκησης για καλύτερη κοινωνική προσφορά και ελάφρυνση των δημόσιων βαρών για κάθε φορολογούμενο πολίτη.

2.2 Ο Φόρος Εισοδήματος

Στη συνέχεια θα αναφέρουμε τους βασικότερους φόρους που πληρώνουν οι πολίτες. Ξεκινώντας την ανάλυση, ο σημαντικότερος ίσως φόρος που απασχολεί περισσότερο την κοινή γνώμη λόγω της οικονομική κρίσης που μάστιξε την ανθρωπότητα, είναι ο φόρος εισοδήματος. Πρόκειται για το ποσοστό του εισοδήματος ενός φυσικού ή νομικού προσώπου που αποδίδεται στο κράτος. Ο φόρος εισοδήματος κατηγοριοποιείται σε δύο μεγάλες ομάδες και συγκεκριμένα στον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, και στον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων και ειδικότερα τον φόρο επί των κερδών¹⁸.

Στον παρακάτω πίνακα, ο οποίος προέρχεται από την ετήσια Έκθεση του Λογιστηρίου του Κράτους φαίνονται το ποσό των δημοσίων εσόδων που προήρθαν από τον φόρο που εξετάζεται για το χρονικό έτος 2020. Έχει επιδεχθεί εσκεμμένα ο συγκεκριμένος χρονικός άξονας κι όχι μεταγενέστερος καθώς εκεί φαίνεται εντονότερα η πτωτική τάση των εσόδων από φυσικά και νομικά πρόσωπα.

¹⁸ Θεοχαρόπουλος, 1994

Έσοδα από φόρο εισοδήματος	2019	2020	% Συμμετοχής 2020	Ποσοστιαία Μεταβολή 2020/2019
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ) (Α.Λ.Ε. 11501)	11.020,50	10.155,12	74,7%	-7,85% ↓
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρίες (ΝΠ) (Α.Λ.Ε. 11502)	4.511,95	2.360,60	17,4%	-47,68% ↓
Φόροι επί κερδών διακράτησης (Α.Λ.Ε. 11503)	31,41	37,14	0,3%	18,28% ↑
Φόροι επί κερδών από λαχεία και τυχερά παίγνια (Α.Λ.Ε. 11504)	148,82	101,14	0,7%	-32,04% ↓
Φόρος εισοδήματος κατοίκων αλλοδαπής (Α.Λ.Ε. 11505)	53,42	54,60	0,4%	2,21% ↑
Φόρος εισοδήματος ειδικών κατηγοριών (Α.Λ.Ε. 11506)	944,54	880,54	6,5%	-6,78% ↓
Σύνολο φόρων εισοδήματος (Α.Λ.Ε. 115)	16.710,63	13.589,15	100,0%	-18,68% ↓

Εικόνα 3: Έσοδα από φόρο εισοδήματος 2019-2020 (Πηγή Δεδομένων : Γενικό Λογιστήριο του Κράτους)

2.3 Ο Φόρος Κατανάλωσης

Στη συνέχεια αναλύεται ο φόρος κατανάλωσης, ο οποίος είναι το ποσό που πληρώνεται από τον πολίτη όταν αγοράζει κάποιο, αγαθό ή υπηρεσία. Ο φόρος κατανάλωσης διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες και συγκεκριμένα πρώτον στον προσωπικό φόρο επί της δαπάνης, που επιβάλλεται επί της συνολικής ετήσιας δαπάνης του φορολογούμενου . Δεύτερον στον φόρο που επιβάλλεται σε ένα μόνο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας και πλήττει τη συνολική αξία του προϊόντος στο στάδιο που έχει επιλεγεί για την επιβολή του φόρου και τρίτον στον φόρο που επιβάλλεται σε δύο ή περισσότερα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και πλήττει είτε την συνολική είτε την προστιθέμενη αξία¹⁹.

Στον παρακάτω πίνακα ο οποίος προέρχεται κι αυτός από την από την ετήσια Έκθεση του Λογιστηρίου του Κράτους φαίνεται ξανά η πτωτική τάση του φόρου κατανάλωσης στη συγκεκριμένη περίπτωση. Η πτωτική αυτή πορεία οφείλεται στο ξέσπασμα της υγειονομικής κρίσης, η οποία επέφερε κοινωνικές και οικονομικές αναταραχές. Οι κάτοικοι όχι απλά δεν κατανάλωναν αλλά ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού δεν κατάφερε να αποταμιεύει καθώς λόγω των μέτρων νομισματικής πολιτικής που ακολουθήθηκαν, μειώθηκαν σε κάποιες ομάδες αισθητά οι μισθοί τους με αποτέλεσμα να μην είχαν άλλη πηγή εσόδων.

¹⁹ Θεοχαρόπουλος, 1994

Έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών	2019	2020	% Συμμετοχής 2020	Ποσοστιαία Μεταβολή 2020/2019
Φόροι προστιθέμενης αξίας που εισπράττονται μέσω Δ.Ο.Υ (Α.Λ.Ε. 11101)	12.381,28	10.446,77	43,6%	-15,62% ↓
Φόροι προστιθέμενης αξίας που εισπράττονται από τελωνεία (Α.Λ.Ε. 11102)	5.411,14	4.561,51	19,0%	-15,70% ↓
Ειδικό φόρος κατανάλωσης (Α.Λ.Ε. 11103)	7.125,16	6.427,31	26,8%	-9,79% ↓
Φόροι με μορφή χαρτοσήμου (Α.Λ.Ε. 11104)	328,33	292,61	1,2%	-10,88% ↓
Φόροι επί χρηματοοικονομικών και κεφαλαιακών συναλλαγών (Α.Λ.Ε. 11105)	491,40	391,14	1,6%	-20,40% ↓
Φόροι ταξινόμησης οχημάτων (Α.Λ.Ε. 11106)	287,36	228,95	1,0%	-20,33% ↓
Λοιποί φόροι επί συγκεκριμένων υπηρεσιών (Α.Λ.Ε. 11108)	1.921,13	1.553,04	6,5%	-19,16% ↓
Λοιποί Φόροι επί αγαθών (Α.Λ.Ε. 11109)	68,11	43,73	0,2%	-35,80% ↓
Σύνολο φόρων επί αγαθών και υπηρεσιών (Α.Λ.Ε. 111)	28.013,91	23.945,06	100,0%	-14,52% ↓

Εικόνα 4: Έσοδα από φόρο κατανάλωσης το 2019-2020 (Πηγή Δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους)

2.4 Ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας

Τέλος αναλύεται κι φόρος ακίνητης περιουσίας βασίζεται στην αξία της γης και των ακίνητων περιουσιακών στοιχείων. Ο φόρος μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε τρεις κατηγορίες: 1) Ο φόρος που επιβάλλεται στην κατοχή της περιουσίας 2) Ο φόρος που επιβάλλεται στην μεταβίβαση της περιουσίας με ετεροβαρείς δικαιοπραξίες (φόρος κληρονομιάς, φόρος δωρεάς) 3) Ο φόρος που επιβάλλεται στην μεταβίβαση της περιουσίας με διμερείς συναλλαγές (φόροι επί των χρηματιστηριακών συναλλαγών)²⁰.

²⁰ Θεοχαρόπουλος, 1994

Έσοδα από τακτικούς φόρους ακίνητης περιουσίας	2019	2020	% Συμμετοχής 2020	Ποσοστιαία Μεταβολή 2020/2019
Τακτικοί φόροι επί της ιδιοκτησίας ακίνητης περιουσίας (Α.Α.Ε. 11301)	2.785,87	2.427,22	100,0%	-12,87% ↓
Σύνολο τακτικών φόρων ακίνητης περιουσίας (Α.Α.Ε. 113)	2.785,87	2.427,22	100,0%	-12,87% ↓

Εικόνα 5: Έσοδα από φόρο ακίνητης περιουσίας το 2019-2020 (Πηγή Δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους)

2.5 Κρατικοί Δασμοί

Το κομμάτι των δασμών αποτελεί κομμάτι των δημόσιων εσόδων ενός κράτους . Ο δασμός δεν ισοδυναμεί ακριβώς με τον φόρο αλλά είναι ένα ειδικό τέλος. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός πως ο δασμός επιβάλλεται τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές αγαθών από χώρες και το ποσό που καταβάλλεται για το κάθε προϊόν εξαρτάται από την δασμολογική τους κλάση²¹. Οι κρατικοί δασμοί διακρίνονται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με την χώρα από την οποία προέρχονται. Έτσι ο εισαγωγικός δασμός είναι το τέλος που καταβάλλεται από μία χώρα της οποίας τα εμπορεύματα εισάγονται από άλλη χώρα και ο εξαγωγικός το αντίθετο.

Στο σημείο αυτό να σημειωθεί πως υπάρχει ένας δασμολογικός κώδικας ο οποίος καθορίζει την τιμολογιακή πολιτική των δασμών που θα ακολουθηθεί. Τα αγαθά χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες ως προς την δασμολογική πολιτική. Διακρίνονται σε πρώτες ύλες, ημιτελή προϊόντα, τελικά προϊόντα και τέλος σε τρόφιμα. Ανάλογα με την κατηγορία που ανήκει το κάθε αγαθό υπάρχει ποσοστιαία διαβάθμιση στον δασμό που θα πληρωθεί , ο οποίος κυμαίνεται μεταξύ του 5% έως 30%.

Τέλος θα πρέπει να διευκρινιστεί πως ο φόρος κατανάλωσης είναι διαφορετικός από τον δασμό . συγκεκριμένα, ο ΦΠΑ υπολογίζεται κατά κύριο λόγο με βάση την τελωνειακή αξία ενός αγαθού, στην οποία λαμβάνεται ταυτόχρονα υπόψη ο δασμός ο οποίος έχει πληρωθεί.

²¹ Γεωργακόπουλος, 2003

2.6 Διακρίσεις των φόρων

Οι φόροι μπορούν να διακριθούν σε πολλές κατηγορίες. Η πρώτη διάκριση των φόρων είναι οι φόροι που αναφέρθηκαν στην αρχή της ανάλυσης και συγκεκριμένα ο φόρος εισοδήματος, κατανάλωσης, ακίνητης περιουσίας και οι κρατικοί δασμοί κατηγοριοποιούνται σε δύο μεγάλες κατηγορίες και συγκεκριμένα στους άμεσους και έμμεσους φόρους.

Στους άμεσους φόρους ανήκουν ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος δωρεάς και ο φόρος ακίνητης περιουσίας που έχουμε αναλύσει. Ουσιαστικά είναι οι ονομαστικοί φόροι οι οποίοι καταβάλλονται με βάση την εισοδηματική κατηγορία στην οποία ανήκει ο φορολογούμενος αλλά και την περιουσιακή του κατάσταση²². Αναφορικά με τους έμμεσους φόρους αξίζει να σημειωθεί πως είναι οι πραγματικοί φόροι οι οποίοι βασίζονται στο ποσοστό του εισοδήματος που έχει δαπανηθεί από τον φορολογούμενο πολίτη. Στους έμμεσους ανήκουν οι δασμοί, ο ΦΠΑ και ο φόρος κατανάλωσης που αναφέραμε προηγουμένως.

Τέλος αναφέρεται ακόμα μια διάκριση των φόρων, που βασίζεται στον φορολογικό συντελεστή. Έτσι υπάρχουν οι αναλογικοί και οι προοδευτικοί φόροι²³. Αναλογικός αρχικά είναι ο φόρος ο οποίος διατηρεί την σταθερότητά του σε επίπεδο ποσοστού, ενώ προοδευτικός είναι το αντίθετο. Δηλαδή ο φόρος του οποίου ο φορολογικός συντελεστής είναι αλληλένδετος με την αύξηση του εισοδήματος.

2.7 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα των Φόρων

Όλοι οι φόροι παρουσιάζουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Γενικά, το βασικότερο πλεονέκτημα της φορολογίας είναι η συσσώρευση χρήματος δηλαδή έχει ταμειυτική λειτουργία και λειτουργεί σαν υποβοήθηση προκειμένου να επιτευχθούν οι οικονομικές πολιτικές της χώρας. Με την είσπραξη των εσόδων που προκύπτουν από την φορολογία ικανοποιούνται οι ανάγκες για δημόσιες δαπάνες που αφορούν την υγεία, παιδεία κτλ. Σε ένα δημοκρατικό κράτος όπου υπάρχει σύνεση στην διαχείριση των δημοσίων δαπανών που προέρχονται από φόρους, οι δημόσιοι φορείς αποκτούν αγοραστική δύναμη και οι πολίτες νιώθουν ασφάλεια και εμπιστοσύνη στην πολιτική ηγεσία.

Απεναντίας, το βασικότερο ωστόσο μειονέκτημα των φόρων είναι η οικονομική αφαίμαξη που προκαλούν στα ασθενέστερα κοινωνικά τμήματα. Ειδικότερα όταν αυτό συνδυάζεται και με

²² Φορτσάκη και Σαββαΐδου, 2013

²³ Σταματόπουλος και Καραβοκώρης, 2014

σφετερισμό των δημοσίων δαπανών και διαφθορά της πολιτικής ηγεσίας, τότε οι συνέπειες είναι ολέθριες όχι μόνο μεμονωμένα για τα άτομα που πλήγονται οικονομικά αλλά σε μια δεύτερη φάση και για το σύνολο της κοινωνίας. Αναλυτικότερα όταν το ποσό των φόρων που καλείται να πληρώσει ένας εργαζόμενος είναι υπερβολικά υψηλό τότε επιλέγει να φοροδιαφεύγει. Το μειονέκτημα των φόρων έγκειται στο γεγονός ότι η επιβολή πολύ υψηλών φόρων έχει αντίθετα αποτελέσματα από την ουσιαστικό λόγο ύπαρξης των φόρων και δημιουργεί χειρότερα προβλήματα στο κράτος σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο(όξυνση εγκληματικότητας και φαινομένων κοινωνικής παθογένειας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

3.1 Η Έννοια του οικονομικού εγκλήματος

Το οικονομικό έγκλημα ονομάζεται και έγκλημα του “Λευκού Περιλαιμίου”, καθώς διαπράττεται από άτομα με υψηλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση και υπεράνω υποψίας²⁴. Η θεωρία αυτή αναφέρεται σε άτομα με υψηλότερη κοινωνική θέση και ιεραρχία καθώς τα άτομα που ιεραρχικά βρίσκονται χαμηλότερα εκ των πραγμάτων δεν μπορούν να διαπράξουν το οικονομικό έγκλημα, καθώς δεν έχουν ούτε τους απαραίτητους πόρους και γνώση για να το διαπράξουν²⁵. Τα οικονομικά εγκλήματα πραγματοποιούνται σε συνθήκες του εργασιακού περιβάλλοντος και τα άτομα-δράστες που τα διαπράττουν έχουν την εικόνα του τίμιου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα οικονομικών εγκλημάτων είναι η απάτη, κατάχρηση, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος και η φοροδιαφυγή, τα οποία είναι εγκλήματα που πραγματοποιούνται σε επαγγελματικό καθεστώς.

Βέβαια στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί πως υπάρχουν κι άλλες θεωρίες, οι οποίες ωστόσο ενσωματώνουν στην έννοια του οικονομικού εγκλήματος, εγκλήματα που διαπράττονται από την επιχείρηση για όφελός της, δίνοντας έτσι μια πιο ευρεία διάσταση στην έννοια του οικονομικού εγκλήματος. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα περιβαλλοντικά εγκλήματα, οι παραβάσεις πολλών κανόνων υγιεινής στους χώρους της εργασίας και της εργατικής νομοθεσίας και γενικότερα παρανομίες²⁶.

Έτσι τα εγκλήματα του “Λευκού Περιλαιμίου” ομαδοποιούνται σε δύο κατηγορίες²⁷:

1. Σε εγκλήματα εργασίας από εργαζόμενους στην επιχείρηση, ανεξαρτήτως θέσης στην ιεραρχία της
2. Σε εγκλήματα της επιχείρησης εναντίον άλλης επιχείρησης, των καταναλωτών, του περιβάλλοντος και γενικότερα της κοινωνίας²⁸.

Οι μορφές των εγκλημάτων του οικονομικού εγκλήματος που γίνονται ως μέρος της νόμιμης εργασίας είναι αρχικά τα εγκλήματα που διαπράττονται από τις επιχειρήσεις και ονομάζονται αλλιώς οργανωτικά εγκλήματα και σκοπός αυτών είναι να επωφεληθεί η επιχείρηση με αθέμιτα μέσα και δεύτερον τα εγκλήματα στον χώρο εργασίας τα οποία πραγματοποιούνται από τον ίδιο

²⁴ McCarthy .2014

²⁵ Saridakis και Spenglerb, 2012

²⁶ Grabosky και Walkley, 2007

²⁷ Clinard και Quinney, 1994

²⁸ Λάζος, 2001

τον υπάλληλο με σκοπό το προσωπικό του όφελος. Τα εγκλήματα που διαπράττονται από τα μέλη μιας επιχείρησης για όφελος της επιχείρησης δεν από εκείνα που διαπράττονται εις βάρος της.

Έτσι κλείνοντας την ανάλυση, η κατάχρηση χρημάτων ή οποιαδήποτε μορφή οικονομικού σφετερισμού από κάποιον εργαζόμενο είναι το ίδιο εγκλήματα του “Λευκού Περιλαίμιου”, όσο και η εξαπάτηση των καταναλωτών από την επιχείρηση.

3.2 Τα χαρακτηριστικά του οικονομικού εγκλήματος

Υπάρχει ένας διαχωρισμός των εγκλημάτων και των εγκληματιών του “Λευκού Περιλαίμιου” και των παραδοσιακών μορφών εγκλήματος και τους κοινούς εγκληματίες. Τα οικονομικά εγκλήματα είναι από την φύση τους περισσότερο σύνθετα και απαιτούν καλύτερη οργάνωση και προμελέτη για να υλοποιηθούν. Τα οικονομικά εγκλήματα συχνά δεν αφήνουν ίχνη σε σχέση με τα παραδοσιακά ειδικά αν συνδυαστούν και με τα ηλεκτρονικά εγκλήματα τα οποία ωστόσο δεν αναλυθούν στην παρούσα εργασία. Οι δράστες του “Λευκού Περιλαίμιου” είναι συχνά μεγαλύτερης ηλικίας και φέρουν γνώση, εμπειρία.

Τα οικονομικά εγκλήματα διαπράττονται όπως έχει αναφερθεί από τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν το κέρδος αδιαφορώντας για τους εργαζόμενους της όσο και για το κοινωνικό σύνολο. Παραδείγματα οικονομικού εγκλήματος αποτελούν οι παραβιάσεις κανονισμών ασφάλειας των εργοστασίων, οι υπερβολικές χρεώσεις σε βάρος πελατών και προμηθευτών , κέρδη στο χρηματιστήριο με δωροδοκίες ή παράνομη αλίευση πληροφοριών, απάτες που σχετίζονται με την μισθοδοσία, ασφαλιστικές απάτες και πολλά άλλα παραδείγματα²⁹ .

Αναφορικά με το θύμα του οικονομικού εγκλήματος , αυτό δεν περιορίζεται στην φυσική υπόσταση αλλά μπορεί να είναι και κάποιο κοινωνικό αγαθό, το φυσικό περιβάλλον, διάφορες οργανώσεις, κάποια αξία ή ακόμα και το ίδιο το κράτος³⁰ . Στις περιπτώσεις μάλιστα που ο θύτης δεν είναι κάποιο πρόσωπο αλλά κάποια επιχείρηση ή οργανισμός , τότε λόγω του απρόσωπου χαρακτήρα του υπάρχει λιγότερο ενδιαφέρον για επίσημη κοινωνική αντίδραση³¹ .

²⁹ Κραμβία-Καπαρδή και Τσολάκης, 2011

³⁰ Cameron.1988

³¹ Δημόπουλος,1988

3.3 Τα χαρακτηριστικά του δράστη του οικονομικού εγκλήματος

Τα οικονομικά εγκλήματα έχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά ³²:

- Περιορισμένη θέαση με την έννοια ότι τα ίχνη του οικονομικού εγκλήματος μπορούν εύκολα να καλυφθούν
- Συνθετότητα , αν αναλογιστεί κανείς την αχανή νομοθεσία που υπάρχει και διαφέρει από κράτος σε κράτος.
- Διάχυση της ευθύνης. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως στα οικονομικά εγκλήματα εμπλέκεται τις περισσότερες φορές το διαδίκτυο
- Διάχυση της θυματοποίησης. Η απροσωπία του οικονομικού εγκλήματος δυσχεραίνει τον προσδιορισμό του θύματος.
- Επιεικείς ποινές. Οι δράστες του οικονομικού εγκλήματος είναι άτομα με οικονομική επιφάνεια , οπότε διαθέτουν τις κατάλληλες διασυνδέσεις με νομικά πρόσωπα τα οποία μπορούν να ελαφρύνουν τον χρόνο έκτισης της ποινής τους.
- Διέπονται από ασαφή νομοθεσία, η οποία παρουσιάζει πολλά εννοιολογικά κενά αφού μάλιστα οι δράστες μπορούν να εφεύρουν νέους τρόπους να διαπράξουν τα εγκλήματα τους.

Το προφίλ των δραστών του “Λευκού Περιλαιμίου” συμπεριλαμβάνει αναλυτικότερα την ηλικιακή ομάδα 35-50 ετών, έχουν μεγάλη γνώση και εμπειρία στα οικονομικά εγκλήματα και δεν αποκλείεται να έχουν μια ειδικευση σε κάποια μορφή οικονομικού εγκλήματος. Αξίζει να σημειωθεί επίσης πως οι δράστες αυτοί κατέχουν διευθυντική θέση και έχουν γνώση λογιστικών συστημάτων .Είναι συνήθως άνδρες κι έχουν μόρφωση άνω του μέσο όρου εκπαίδευση, ενώ συχνά μπορεί να έχουν και μια μορφή ευφυούς σκέψης που τους ξεχωρίζει από τον μέσο όρο. Οι δράστες αυτοί είναι συνήθως εγωκεντρικοί και εμφανίζουν έλλειψη ηθικών αρχών. Επίσης για να προβαίνουν εσκεμμένα και επαναλαμβανόμενα σε τέτοιου είδους παράνομες πράξεις σίγουρα δεν αισθάνονται τύψεις και δεν ενδιαφέρονται για τις συνέπειες. Συχνά έχουν μάλιστα την τάση να εκλογικεύουν τις πράξεις τους αυτές ώστε να απαλλάσσονται από κάθε μορφή τύψεων. Κλείνοντας με την ανάλυση της ψυχοσύνθεσης του οικονομικού εγκληματία, αξίζει να αναφερθεί πως εμφανίζουν χαμηλά επίπεδα αυτοελέγχου, έχουν μειωμένη συνείδηση και είναι εθισμένοι σε οικονομικά οφέλη ³³.

Τέλος για τα περισσότερα εγκλήματα οικονομικού περιεχομένου, ισχύει πως ο θύτης έχει εύκολη πρόσβαση στο πιθανό θύμα και μπορεί εύκολα να το προσεγγίσει χωρίς υποψίες.

³² Croall,2012

³³ Καπαρδή , 2011

Επίσης, ως προς το κομμάτι της δράσης του, αξίζει να σημειωθεί πως η δράση πραγματοποιείται στο πλαίσιο των νόμιμων δραστηριοτήτων του για παράδειγμα κατά την εργασία του ή στο εργασιακό του περιβάλλον κι ως εκ τούτου δεν θα προβεί σε αποδοχή της βλάβης που προκλήθηκε.

3.4 Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων του οικονομικού εγκλήματος

Στις περισσότερες περιπτώσεις τα θύματα του οικονομικού εγκλήματος είναι συνήθως οι επιχειρήσεις μεγάλης εμβέλειας, οι βιομηχανίες, τα τραπεζικά και οικονομικά συστήματα και τέλος η δημόσιες ή κρατικές υπηρεσίες. Οι μεγάλες επιχειρήσεις γίνονται συχνότερα εύκολος στόχος για τους δράστες οικονομικού εγκλήματος αφού οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν το βασικότερο κίνητρο δηλαδή το χρήμα. Οι μικρότερες ωστόσο επιχειρήσεις μπαίνουν κι εκείνες στο στόχαστρο αλλά περιορίζονται σε περιστατικά επαγγελματικής απάτης που αφορά κυρίως την παραποίηση λογιστικών αποτελεσμάτων³⁴. Οι τομείς μάλιστα που δραστηριοποιούνται σε τουρισμό, τυχερά παιχνίδια , ψυχαγωγία και πωλήσεις είναι καλύτερος στόχος για τους επίδοξους δράστες.

Στη συνέχεια προσδιορίζονται οι τύποι της απάτης από εργαζόμενους, από διευθυντικά στελέχη αλλά κι από τρίτους. Ο εργαζόμενος θα επιλέξει να κάνει κλέψει κάποιο χρηματικό ποσό από την επιχείρηση στην οποία εργάζεται, ενώ τα διευθυντικά στελέχη επιλέγουν να επιδοθούν σε πιο δύσκολους οδούς και στοχεύουν σε σύγκρουση συμφερόντων. Τα διευθυντικά στελέχη επιλέγουν να ακολουθήσουν αυτόν τον δρόμο , καθώς στη σύγχρονη εποχή επικρατεί περισσότερο από ποτέ πως θα επιβιώσει ο ισχυρότερος. Έτσι προκειμένου να επιβιώσουν υιοθετούν παράνομες τακτικές για να κρατήσουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα και να εκτοπίσουν τους ανταγωνιστές-εχθρούς τους.

Τέλος θύματα απάτης από τρίτους είναι συχνότερα βιομηχανίες , οι μεταφορές, εκδόσεις και οι πωλήσεις με κυριότερη μορφή απάτης την ‘έκδοση ακάλυπτης επιταγής’³⁵.

3.5 Το κόστος του οικονομικού εγκλήματος

Το αντίκτυπο του οικονομικού εγκλήματος είναι μεγάλο στην κοινωνία και μπορεί να έχει την μορφή της φυσικής και κοινωνικής ζημίας σε σημείο κατάχρησης χρημάτων και ηθικής

³⁴ Posner.1999

³⁵ Τσολάκης, 2011

παρακμής αντίστοιχα. Επισημαίνεται πως οι συνέπειες του οικονομικού εγκλήματος είναι πιο εμφανείς στο κοινωνικό σύνολο, καθώς παρατηρείται χαλάρωση κοινωνικών ηθών και κοινωνική αναταραχή.

Η ζημία του οικονομικού εγκλήματος έχει πολλαπλά μεγαλύτερο κόστος από τα κοινά εγκλήματα. Το κόστος απάτης στις ΗΠΑ για το 2008 ανέρχεται σε 994 δις ετησίως, ενώ για το 2010 εκτιμήθηκε σε ποσοστό 5% του ΑΕΠ³⁶. Για την Ελλάδα αντίστοιχα το κόστος της απάτης ήταν 13 δις ευρώ την στιγμή που το ΑΕΠ της χώρας ήταν 260 δις ευρώ³⁷.

Βέβαια οι παραπάνω έρευνες εστιάζουν αποκλειστικά στην οικονομική διάσταση του εγκλήματος και δεν λαμβάνουν υπόψη κι όλες τις υπόλοιπες επιπτώσεις που σχετίζονται με την ηθική και τους κοινωνικούς κανόνες. Για παράδειγμα, τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου ενδεχομένως να οδηγήσουν σε αισθήματα πόνου λόγω της εξαπάτησης και θυματοποίησης του ατόμου αλλά και σε υποβάθμιση της ποιότητας ζωής του θύματος.

Στο πλαίσιο των φυσικών ζημιών λόγω του οικονομικού εγκλήματος περιλαμβάνονται κυρίως ο θάνατος ή και η αρρώστια των καταναλωτών, οι οποίοι χρησιμοποίησαν προϊόντα τα οποία ήταν ακατάλληλα. Παρόλα αυτά τα προϊόντα δεν αποσύρθηκαν από την αγορά καθώς το οικονομικό κόστος του επιχειρηματία θα ήταν μεγάλο. Το οικονομικό έγκλημα επομένως έγκειται στο γεγονός πως οι μεγάλες επιχειρήσεις θεοποιούν το κέρδος και αδιαφορούν για την ανθρώπινη ύπαρξη. Στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσε να θεωρηθεί ανθρωποκτονία, όμως όπως έχει προαναφερθεί η ανωνυμία και απροσωπία του οικονομικού εγκλήματος δυσκολεύει την απονομή της δικαιοσύνης. Στη ίδια κατηγορία οικονομικών εγκλημάτων που προκαλούν βλάβη σε ανθρώπινη ύπαρξη ανήκει και το πυρηνικό δυστύχημα του Τσερνομπίλ και της Φουκουσίμα με ανυπολόγιστες συνέπειες. Τα περισσότερα από τα εγκλήματα αυτά χαρακτηρίστηκαν ως ατυχήματα ή καταστροφή, όμως αν είχαν ληφθεί τα κατάλληλα μέτρα θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί³⁸. Τέλος, στις φυσικές ζημιές αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα ανήκει και η μόλυνση του περιβάλλοντος που προκαλεί αρρώστιες και ηχορύπανση.

Οι ζημιές, τέλος, στους ηθικούς πυλώνες της κοινωνίας είναι ανυπολόγιστες αν σκεφτεί κανείς πως οι οικονομικοί εγκληματίες προέρχονται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και θεωρούνται για αυτό εξέχοντα μέλη της κοινωνίας και υπεράνω υποψίας. Έχουν αξιοσέβαστη κοινωνική θέση και πλούτο και η συμπεριφορά τους αποπνέει μεγάλη κοινωνική υπευθυνότητα. Η καταπάτηση των κοινωνικών θεσμών από αυτή την μερίδα της κοινωνίας δημιουργεί εντάσεις

³⁶ Κραμβιά-Καπάρδη και Τσολάκης, 2011

³⁷ Global Economic Crime Survey, 2011, <http://pwc.com/gr/en/surveys/economic-crime-2011.jhtml>, Νοέμβριος 2014, Πίνακας 10

³⁸ Friedrichs, 2010

,αμφισβήτηση και απόγνωση με αποτέλεσμα να κλονίζεται η εμπιστοσύνη κι ο σεβασμός του συνόλου της κοινωνίας. Για το λόγο αυτό επικρατεί αποξένωση και οι άνθρωποι είναι καχύποπτοι και δεν συνεργάζονται μεταξύ τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

4.1 Το εννοιολογικό πλαίσιο της φοροδιαφυγής

Μετά το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, η φοροδιαφυγή μπήκε για τα καλά στη ζωή όλης της ανθρωπότητας και οι πολιτικές κυβερνήσεις έσπευσαν να την αντιμετωπίσουν ακόμα κι αν γνώριζαν την διάσταση του προβλήματος πολύ πριν την οικονομική κρίση. Τα ΜΜΕ συχνά ασχολούνται με το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, καλούν επιστημονικό προσωπικό κι αναλυτές για να εξηγήσουν το φαινόμενο και γενικότερα πραγματεύονται το θέμα αυτό. Ταυτόχρονα οι φορολογικοί έλεγχοι έχουν εντατικοποιηθεί κι επικρατεί ένας μεγαλύτερος φόβος από την πλευρά όσων επιδίδονταν συστηματικά στην φοροδιαφυγή³⁹.

Η φοροδιαφυγή μπορεί να οριστεί ως το μέρος του εισοδήματος που οφείλεται να αναφερθεί από τον κάθε φορολογούμενο πολίτη στις αρμόδιες αρχές αλλά για κάποιους λόγους δεν αναφέρεται και έτσι δεν φορολογείται .

Στην Ελλάδα συγκεκριμένα όταν γίνεται αναφορά στο φαινόμενο της παραοικονομίας το οποίο θα να αναλύσουμε στην συνέχεια, τότε υπάρχει μια άτυπη αποδοχή της φοροδιαφυγής⁴⁰. Αυτό εγείρει έντονο προβληματισμό , καθώς ένα μεγάλο ποσοστό της κοινής γνώμης θεωρεί πως οι δύο αυτές έννοιες είναι όμοιες. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν ισχύει, αλλά οδηγεί σε λάθος εκτιμήσεις και σε πρόχειρες πολιτικές αποφάσεις που χειροτερεύουν την ήδη ισχύουσα κατάσταση⁴¹.

³⁹ Παυλόπουλος ,2002

⁴⁰ Μανεσιώτης,1994

⁴¹ Βαβούρας, 1990

4.2 Τέσσερις οπτικές της φοροδιαφυγής

Αν και το φαινόμενο της φοροδιαφυγής συγκαταλέγεται στα οικονομικά εγκλήματα, εντούτοις υπάρχουν τέσσερις οπτικές του φαινομένου, οι οποίες εξετάζουν σφαιρικά την φοροδιαφυγή⁴². Απώτερος σκοπός του διαχωρισμού αυτού είναι να παρουσιαστούν και να αναλυθούν όλες οι υποπεριπτώσεις που οδηγούν έναν πολίτη στην φοροδιαφυγή και να διευκρινιστεί η ηθική υπόσταση του.

Σύμφωνα με την πρώτη αντίληψη, η φοροδιαφυγή δεν θεωρείται ηθική. Με βάση αυτή, όποιος καταφεύγει στην απόκρυψη εισοδήματος είναι ανήθικος και σφετεριστής των δημοσίων εσόδων που πληρώνει ο υπόλοιπος κόσμος και απολαμβάνει κι ο ίδιος ενώ δεν έχει πληρώσει το αντίστοιχο ποσό που του αναλογεί. Στην οπτική αυτή, οι φόροι είναι δικαιολογημένα υψηλοί, και θα πρέπει να πληρώνονται, καθώς οι φορολογικοί συντελεστές και γενικότερα η φορολογική νομοθεσία έχει αποφασιστεί με βάση την δημοκρατία και άλλες κοινωνικές αρετές. Γίνεται αντιληπτό, ωστόσο, πως στην θεωρία αυτή θεωρείται δεδομένη η διαφάνεια και ακεραιότητα της πολιτικής ηγεσίας. Οι περισσότερες κυβερνήσεις αποτελούνται από ηγέτες που νομοθετούν για προσωπικό όφελος και δεν διστάζουν να αφαιμάξουν οικονομικά τον λαό για να επωφεληθούν οι ίδιοι.

Η δεύτερη οπτική της φοροδιαφυγής εστιάζει στο γεγονός πως η φοροδιαφυγή είναι πάντα ηθική. Ειδικότερα, η περίπτωση αυτή έρχεται να ασκήσει κριτική στην πρώτη, επισημαίνοντας πως το κράτος εκμεταλλεύεται με τις φορολογικές πολιτικές που ασκεί τους πολίτες. Οι πολίτες δεν μπορούν να αντιδράσουν στην άδικη αυτή πολιτική, αφού το κράτος νομιμοποιείται, αφού μέσα από τα χρήματα που λαμβάνει χρηματοδοτεί τις βασικές ανάγκες όπως η υγεία και η παιδεία⁴³.

Οι δύο παραπάνω οπτικές αποτελούν ακραίες περιπτώσεις και υποθάλλουν αναταραχές. Οι επόμενες δύο οπτικές παρουσιάζονται περισσότερο διαλλακτικές και δεν είναι απόλυτες αφού προσπαθούν να λάβουν υπόψη κι άλλες παραμέτρους. Στην τρίτη επομένως οπτική, η φοροδιαφυγή είναι κάποιες φορές ηθική. Με βάση αυτή, όταν το κράτος απορροφά το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος ενός ανθρώπου που με δυσκολία βιοπορίζεται, τότε είναι ηθικό το άτομο αυτό να φοροδιαφεύγει για να μην προβεί σε πράξεις εγκληματικότητας και άλλων φαινομένων κοινωνικής παθογένειας. Και τέλος η τέταρτη οπτική εστιάζει στο ότι οι πολίτες έχουν καθήκον να φοροδιαφεύγουν, όταν το κράτος χρησιμοποιεί τα χρήματα τους για

⁴² McGee, 2011

⁴³ Τάτσος, 2001

ανήθικους σκοπούς, όπως για παράδειγμα για τη χρηματοδότηση όπλων. Η περίπτωση αυτή είναι ακραία και δεν συναντάται σε δημοκρατικά πολιτεύματα.

Η σύγχρονη πραγματικότητα που είναι επηρεασμένη από δύο κρίσεις, την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και την υγειονομική κρίση της πανδημίας του 2019, ήρθε αντιμέτωπη με την όξυνση του φαινομένου της φοροδιαφυγής σε παγκόσμιο επίπεδο. Το αξιοπερίεργο είναι ότι ενώ παλαιότερα η φοροδιαφυγή ήταν κατακριτέα, σήμερα υπάρχουν όλο και περισσότεροι υπέρμαχοι της. Οι περισσότεροι από αυτούς τους ανθρώπους σίγουρα δεν έχουν το προφίλ του οικονομικού εγκληματία ούτε επιδιώκουν να πλουτίσουν, αλλά προσπαθούν να επιβιώσουν υποκινούμενοι από το ένστικτο της επιβίωσης.

4.3 Τρόποι φοροδιαφυγής

Σε μια εποχή που η αγορά προσπαθεί να προσαρμοστεί στο σοκ της κατακόρυφης αύξησης των ασφαλιστικών εισφορών, αλλά και όλων των φόρων, η μη έκδοση απόδειξης γίνεται από πολλούς ο καθημερινός τρόπος απόκρυψης των πραγματικών εσόδων τους. Έχουν καταγραφεί πολλοί τρόποι φοροδιαφυγής σχετικά με την μη έκδοση των αποδείξεων. Πρωταρχικό μέλημα της πολιτικής ηγεσίας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό⁴⁴.

Με βάση των παρακάτω πίνακα οι κυριότεροι τρόποι φοροδιαφυγής που εντόπισαν οι αρμόδιοι ελεγκτές ύστερα από ενδελεχή έλεγχο των επιχειρήσεων είναι οι εξής:

⁴⁴ Ντουκάκης, 2009

<ul style="list-style-type: none"> Μη έκδοση απόδειξης ακόμη και σε περιπτώσεις που ο πελάτης πληρώνει με πλαστικό χρήμα.
<ul style="list-style-type: none"> Η χρησιμοποίηση POS το οποίο είναι συνδεδεμένο με τραπεζικό λογαριασμό του εξωτερικού.
<ul style="list-style-type: none"> Η χρήση ειδικού λογισμικού – φάντασμα το οποίο στο τέλος της ημέρας επιτρέπει στον επαγγελματία να προχωρήσει στη μερική ή και ολική διαγραφή αποδείξεων που έχουν εκδοθεί.
<ul style="list-style-type: none"> Έκδοση αποδείξεων από ταμειακές μηχανές οι οποίες δεν έχουν δηλωθεί στο υπουργείο Οικονομικών.
<ul style="list-style-type: none"> Το κλείσιμο των βιβλίων και η συνέχιση της εργασίας αποκλειστικά με εισπράξεις σε μετρητά.
<ul style="list-style-type: none"> Μη έκδοση ή ανακριβής έκδοση παραστατικών φορολογικών στοιχείων
<ul style="list-style-type: none"> Μη έκδοση ή ανακριβής έκδοση φορολογικών στοιχείων από την παροχή υπηρεσιών ή την πώληση εμπορευμάτων από τις αναφερόμενες παραπάνω επιχειρήσεις.
<ul style="list-style-type: none"> Λήψη εικονικών - πλαστών φορολογικών στοιχείων με στόχο την διόγκωση των δαπανών συντήρησης επισκευών, εξόδων προβολής και διαφημίσεως, καθώς και του κόστους των επενδύσεων, με αποτέλεσμα την μείωση των κερδών και του καταβλητέου ποσού Φ.Π.Α
<ul style="list-style-type: none"> Μη τήρηση, ανακριβής ή ελλιπής τήρηση του ειδικού βιβλίου κινήσεως πελατών

Εικόνα 6: Τρόποι φοροδιαφυγής

Τέλος να σημειωθεί πως έχει αρχίσει να παρατηρείται το φαινόμενο άλλων, ισοδύναμων ή και πολύ σοβαρότερων παραβάσεων φοροδιαφυγής, που αφορούν τη μη έκδοση νόμιμων αποδείξεων λιανικής πώλησης⁴⁵. Έτσι, στις εταιρείες όπου διαπιστώνεται κατά τον έλεγχο ότι δεν εκδίδονται νόμιμες αποδείξεις λιανικής πώλησης ή ανακυκλώνονται αποδείξεις άλλων πελατών, θα ζητούνται και τα στοιχεία των όποιων εμπλεκόμενων προσώπων.

4.4 Συνέπειες της φοροδιαφυγής

⁴⁵ Νάστας, 2007

Η μάστιγα της φοροδιαφυγής συμβάλει σε κοινωνική και ηθική αποσάθρωση με άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στο σύνολο της κοινωνίας αλλά και σε κάθε άτομο μεμονωμένα. Το βασικότερο αρνητικό αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής έγκειται στην απώλεια ενός μεγάλου ποσού εσόδων , το οποίο διατίθενται για την κάλυψη των δημοσίων δαπανών αλλά και για καταναλωτικούς και επενδυτικούς σκοπούς. Η απόσπαση του ποσού αυτού από τον προϋπολογισμό του κράτους υπονομεύει τους στόχους της οικονομικής πολιτικής για κοινωνική και οικονομική ευημερία.

Παράλληλα, η φοροδιαφυγή προκαλεί ανισότητες με γνώμονα το εισόδημα ,αφού δεν γίνεται δίκαιη κατανομή των φόρων σε όλους. Έτσι , οι πολίτες οι οποίοι επιλέγουν να ακολουθούν την νόμιμη οδό γίνονται θύματα των επιτήδειων πολιτών που συστηματικά επιλέγουν να φοροδιαφεύγουν , με αποτέλεσμα να πληρώνουν μεγαλύτερο ποσό από εκείνους που αναλογικά θα έπρεπε να πληρώσουν παραπάνω. Στο σημείο αυτό να διευκρινιστεί πως η φοροδιαφυγή εντείνει ακόμα περισσότερο το φαινόμενο της φοροαποφυγής, καθώς οι μερίδα των ελίτ πολιτών μιας κοινωνίας θα επιλέξει να πληρώσει κάποιον νομικό σύμβουλο μια φορά για να καταφέρει με νόμιμο τρόπο να πληρώσει λιγότερα εκμεταλλευόμενος το παραθυράκι του νόμου. Όπως είναι φυσικό αυτό δεν μπορεί να συμβεί από τον μέσο πολίτη λόγω οικονομικής επιφάνειας. Στο ίδιο πλαίσιο, αξίζει να σημειωθεί πως πολλές φορές, άτομα με καλύτερη οικονομική επιφάνεια τείνουν να παίρνουν επιδόματα από άλλα άτομα που τα δικαιούνται περισσότερο επειδή φοροδιαφεύγουν.

Αναμφίβολα μια ακόμα συνέπεια της φοροδιαφυγής είναι η αύξηση των φορολογικών συντελεστών και της ρευστότητας, μια τέτοια αύξηση οδηγεί ακόμα περισσότερο στην φοροδιαφυγή κι αυτό με την σειρά του συμβάλει σε δανεισμό και μετέπειτα στην αύξηση του δημοσίου χρέους, οδηγώντας την εκάστοτε κυβέρνηση στον δανεισμό από την Εθνική Κεντρική Τράπεζα και άλλες παρόμοιες πηγές. Άλλωστε ο βασικότερος παράγοντας της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν η απουσία ελέγχου και η ακατάσχετη και συστηματική φοροδιαφυγή⁴⁶.

Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής είναι ολέθριες αν αντιληφθούμε τι συμβαίνει σε επίπεδο ανταγωνισμού των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, πολλές οικονομικές μονάδες χρησιμοποιούν την φοροδιαφυγή προκειμένου να μειώσουν το κόστους τους⁴⁷. Βέβαια στο σημείο αυτό να επισημανθεί πως αυτό γίνεται από τις μικρές επιχειρήσεις , οι οποίες σε μια προσπάθεια τους να επιβιώσουν οικονομικά επιδίδονται στην φοροδιαφυγή. Υπαίτιος ωστόσο αυτής της κίνησης είναι το κράτος , το οποίο δεν είχε μεριμνήσει ούτε υποστηρίζει τις επιχειρήσεις αυτές. Βέβαια

⁴⁶ Ζαραφονίτου,2004

⁴⁷ Güll ,2009

να επισημανθεί πως η αύξηση των φορολογικών συντελεστών σε μια χώρα , στοχοποιεί αρνητικά την ίδια την χώρα αφού αποθαρρύνονται οι ξένοι επενδυτές. Όταν μάλιστα η φορολογική επιβάρυνση συνδυάζεται με μεγάλη γραφειοκρατία και πολύπλοκο θεσμικό πλαίσιο τότε οι ενδείξεις είναι δυσοίωνες.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί πως το φαινόμενο της παραοικονομίας έχει δημιουργηθεί σε μεγάλο ποσοστό από την φοροδιαφυγή , αφού πολλά εισοδήματα του δημοσίου τομέα, μένουν εκτός των επίσημων στατιστικών, όπως για παράδειγμα το Α.Ε.Π, οι οποίες παρουσιάζουν την πραγματική κατάσταση της οικονομίας⁴⁸. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών με αποτέλεσμα της διαφορετικής φορολογικής επιβάρυνσης φυσικών αλλά και νομικών προσώπων που ουσιαστικά έχουν την ίδια φοροδοτική ικανότητα.

4.5 Φοροδιαφυγή και παραοικονομία

Η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία είναι δύο αλληλένδετες κι αλληλοεξαρτώμενες έννοιες , οι οποίες ωστόσο δεν πρέπει να συγχέονται. Η παραοικονομία ονομάζεται διαφορετικά κι ως «Μαύρη Οικονομία» και αποτελεί το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας που δεν δηλώνεται στους λογαριασμούς του κράτους ⁴⁹. Το λαθρεμπόριο για παράδειγμα αποτελεί κομμάτι της παραοικονομίας, αφού μπορεί οι κινήσεις αυτές να παράγουν προστιθέμενη αξία, όμως δεν καταγράφονται στις επίσημες εκτιμήσεις του ΑΕΠ⁵⁰.

Αναμφίβολα το κομμάτι της αδήλωτης εργασίας αποτελεί κι αυτό μεγάλο μέρος της παραοικονομίας προς όφελος του εργοδότη. Άλλωστε με την απόκρυψη μέρους εργασίας ή

⁴⁸ Σαπουντζάκης και Παπαϊωάννου, 2017

⁴⁹ Lambropoulou, 2005

⁵⁰ Κασαπόγλου ,2016

παραγωγής, ο εργοδότης ,μειώνει την φορολογική υποχρέωση που έχει προς το κράτος, άρα αυξάνει το κέρδος του. Το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας είναι υπεύθυνο για τους ελέγχους που αφορούν την αδήλωτη εργασία και προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα του εργαζόμενου.

Οι κυριότερες αιτίες του φαινομένου είναι εκτός από την φοροδιαφυγή, η κρατική γραφειοκρατία, ο βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού και η ύπαρξη χρήματος που προέρχεται με αθέμιτα μέσα κι ανακυκλώνεται συνεχώς . Η ύπαρξη της παραοικονομίας καταδικάζει τις προσπάθειες οικονομικής πολιτικής, αφού επηρεάζουν μόνο εκείνους που δεν παραοικονομούν. Η ύπαρξη ενός υψηλού ποσοστού παραοικονομίας οδηγεί σε μειωμένα φορολογικά έσοδα και σε αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος.

Τέλος με βάση την παρακάτω εικόνα εξηγείται γιατί οι δύο έννοιες δεν πρέπει να συγχέονται , αφού διαφέρουν όπως εξηγείται και στην παρακάτω εικόνα. Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής ασχολείται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα στο σύνολό της , ενώ η παραοικονομία εστιάζει αποκλειστικά στα τρέχουσα δεδομένα.

Εικόνα 7: Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή (Πηγή: https://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/)

Με βάση την παραπάνω εικόνα γίνεται αντιληπτό πως οι δύο έννοιες της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας δεν πρέπει να συγχέονται, αλλά να διαχωρίζονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ

Ε.Ε

5.1 Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής πραγματικότητας, αποτελεί σοβαρό πρόβλημα κι απασχολεί πιο έντονα μετά το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008. Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί πολλά περιστατικά φοροδιαφυγής τα οποία σχετίζονται με τον φόρο φυσικών προσώπων και με την απόκρυψη της φορολογητέας ύλης με απώτερο σκοπό να μην φορολογηθούν υψηλά. Ειδικότερα ως προς τον ΦΠΑ, η Ελλάδα ανήκει στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί πως αν και το φορολογικό ήθος των Ελλήνων είναι στην 4η θέση μεταξύ των 26 χωρών της Ευρώπης, αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι οι Έλληνες είναι οικονομικοί εγκληματίες κι εσκεμμένα ασπάζονται τα εγκλήματα του «λευκού περιλαιμίου» (OECD, 2019). Μπορεί ο ΟΟΣΑ στην έκθεση του για την Ελλάδα να ανέφερε, ότι αν η χώρα εισέπραττε αποτελεσματικά τις ασφαλιστικές της εισφορές, το ΦΠΑ της και τον φόρο εισοδήματος, θα είχε αύξηση κατά 5% του ΑΕΠ, όμως πως μπορεί να υπάρχει αύξηση του ΑΕΠ σε μια χώρα που αποτελείται κατά κύριο λόγο από βιοπαλαιστές και μια κατακρεουργημένη μεσαία τάξη; Στην συνέχεια αναλύονται οι βασικοί παράγοντες της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα.

Τέλος το πρόβλημα της φοροδιαφυγής δεν παρατηρείται σε τόσο αυξημένο βαθμό μόνο στην Ελλάδα κι ούτε το σύνολο των Ελλήνων πολιτών μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικονομικοί εγκληματίες. Στη συνέχεια αναλύεται και η κατάσταση και στην υπόλοιπη Ευρώπη αναλυτικά ως προς το επίπεδο της φοροδιαφυγής.

5.2 Πλαστικό χρήμα και φόροι στην Ελλάδα

Το πλαστικό χρήμα αποτελεί προϊόν του σύγχρονου κόσμου και της τεχνολογική εξέλιξης. Ονομάζεται διαφορετικά και ηλεκτρονικό χρήμα και δεν απαιτεί υλικά μέσα, παρά μόνο ψηφιακά⁵¹. Ο ρόλος του ενώ ξεκίνησε ως υποστηρικτικός και παράλληλα με τα μετρητά και το έντυπο χρήμα, εντούτοις σιγά σιγά προκαλεί την φθίνουσα πορεία των μετρητών στην καθημερινότητα των οικονομικών συναλλαγών.

Το μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται η εγκυρότητα του ψηφιακού χρήματος είναι τα γνωστά P.O.S. ,των οποίων η χρήση αυξήθηκε σημαντικά από το 2014 και μετά. Το χρονικό πλαίσιο εκκίνησης της περαιτέρω χρήσης τους δεν ήταν τυχαίο, καθώς λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης και του φαινομένου της φοροδιαφυγής ήταν επιτακτικοί οι κεφαλαιακή έλεγχοι⁵².

Έτσι με βάση την κείμενη νομοθεσία όλες οι υπηρεσίες και τα ηλεκτρονικά καταστήματα μπορούν να δέχονται πληρωμές μέσω του πλαστικού χρήματος. Μάλιστα ήτα τόσο υποχρεωτικό αυτό το μέτρο που όποιο κατάστημα αρνούνταν να το τηρήσει υποχρεούνταν να καταβάλει ένα υψηλό πρόστιμο.

	2014	2015	2016	2017
Αριθμός καρτών (χιλιάδες)	12.146,2	12.822,3	13.462,8	15.283,9
Χρεωστικές (χιλιάδες)	9.723,8	10.849,9	11.616	12.435
Πιστωτικές (χιλιάδες)	2.757,9	2.683,8	3.005,8	3.294,3
Αριθμός πληρωμών με κάρτες (εκατ.)	88	144,4	301,5	505,1
ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ				
Χρεωστικές	34	82,5	221,5	407,3
Πιστωτικές	52,8	60,7	78,4	95,9
Αξία συναλλαγών με κάρτες (δισ. ευρώ)	6,1	8,9	15,4	21,5
ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ				
Χρεωστικές	1,8	4,5	10,3	15,8
Πιστωτικές	4	4,2	4,9	5,5
Αξία συναλλαγών με κάρτες ως % του ΑΕΠ	3,4	5	8,9	12,1
Μέση αξία συναλλαγής με κάρτα (ευρώ)	68,9	61,5	51,1	42,6

Εικόνα 8: Πλαστικό Χρήμα και Χρήση Καρτών. Πηγή: ΕΚΤ(2018)

⁵¹Μιουλερ .2007

⁵² Van-Rhoda,1991

Στην παραπάνω εικόνα παρουσιάζονται τα οφέλη το πλαστικού χρήματος για την Ελλάδα. Η παραπάνω εικόνα μπορεί να αποτελέσει αντιπροσωπευτικό δείγμα και για τις υπόλοιπες χώρες με την αλλαγή πως στις προηγούμενες χώρες αυτό το μέτρο είχε ήδη ξεκινήσει πριν αρκετά χρόνια.

Έτσι με βάση τα στοιχεία της εικόνας αυτής παρατηρείται πως στις συναλλαγές από το 2014 μέχρι το 2017, η αξία των συναλλαγών με κάρτες ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε σημαντικά από το 5% του 2015 στο 12,1% του 2017, προσεγγίζοντας τον μέσο όρο της Ευρωζώνης που διαμορφώθηκε στο 14,8%.

5.3 Βασικοί Παράγοντες φοροδιαφυγής στην Ελλάδα

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες φοροδιαφυγής στην Ελλάδα, οι οποίοι αποτελούν αντικείμενο μελέτης κι απασχολούν την κοινή γνώμη αλλά και την Πολιτεία. Με βάση την βιβλιογραφία υπάρχουν τρία βασικά κριτήρια τα οποία μπορούν να καθορίσουν το ύψος της φοροδιαφυγής. Αυτά είναι συγκεκριμένα:

1. Το ύψος των φορολογικών συντελεστών
2. Η πιθανότητα εντοπισμού και τιμωρίας
3. Το μέγεθος των επιβαλλόμενων προστίμων

Τα αίτια της φοροδιαφυγής διαφέρουν από χώρα σε χώρα αφού λαμβάνονται υπόψη πολλά από τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. Λαμβάνοντας όμως υπόψη την περίπτωση της Ελλάδας τότε τα αίτια της φοροδιαφυγής αναλύονται στην παρακάτω εικόνα :

Η πολυνομία και η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.
Η ανασφάλεια δικαίου φορολογούμενων και υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης.
Η συνεχιζόμενη αύξηση των φόρων.
Η ανυπαρξία πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.
Τεχνολογική ανεπάρκεια
Γραφειοκρατία
Διαρθρωτικές στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας
Φορολογική κουλτούρα

Εικόνα 9: Τα αίτια της Φοροδιαφυγής στην Ελλάδα

Οι Έλληνες δεν είναι από τη φύση τους οικονομικοί εγκληματίες, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως. Οι περισσότεροι ανήκουν στην μεσαία τάξη η οποία έχει επιδοθεί χωρίς έλεος στην υπερφορολόγηση. Και οι υπόλοιπες τάξεις υπερφορολογούνται αλλά τα αποτελέσματα είναι περισσότερο εμφανή στην μεσσία κλίμακα. Είναι κοινή πεποίθηση ότι πλέον η φορολογία στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά υψηλή. Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές έχουν και άλλες πολύ σοβαρές συνέπειες, πέρα από τη μειωμένη τους αποδοτικότητα. Αποτελούν σοβαρό αντικίνητρο για επενδύσεις, μειώνουν ραγδαία την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων επιχειρήσεων έναντι των ξένων, ενώ επηρεάζουν αρνητικά την κατανάλωση.

Το χαοτικό θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας και η γραφειοκρατία της αποτελούν τροχοπέδη και συμβάλουν στην αύξηση του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Γενικότερα η Ελλάδα και το ελληνικό δημόσιο στο οποίο υπάρχουν υπηρεσίες που διαχειρίζονται τα έσοδα χαρακτηρίζεται από τεχνολογική στασιμότητα και έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού σε αντίθεση με άλλες χώρες της Ευρώπης. Πράγματι, τα υποστελεχωμένα τμήματα στις περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες και οι ελλείψεις σε τεχνογνωσία δημιουργούν τεράστια προβλήματα και κρατούν την χώρα πίσω, ενώ άλλες χώρες εξελίσσονται. Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, το οποίο μεταβάλλεται με εκθετικούς ρυθμούς η στασιμότητα αυτή εντείνει ακόμα περισσότερο το πρόβλημα. Να σημειωθεί πως στην Ελλάδα η μηχανογράφηση της φορολογικής διοίκησης ξεκίνησε μετά την χρηματοπιστωτική οικονομική κρίση κι ενδεχομένως να μη είχε ξεκινήσει και

ποτέ αν δεν είχε πραγματοποιηθεί η κρίση αυτή. Έτσι το 2013 πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα η ηλεκτρονική υποβολή των φορολογικών δηλώσεων των νομικών προσώπων⁵³.

5.4 Τρόποι αντιμετώπισης

Η πάταξη της φοροδιαφυγής είναι ένα ουτοπικό όνειρο αφού απαιτεί συνεχή παρακολούθηση και ηθική ακεραιότητα του ελεγκτή. Η φοροδιαφυγή αποτελεί για την Ελλάδα δομικό πρόβλημα της οικονομίας της κι αντικατοπτρίζει την διάρθρωση της οικονομίας της. Συμμέτοχοι στην κατάσταση αυτή είναι και η πολιτική ηγεσία, η οποία διαιώνισε την κατάσταση αυτή για αρκετά χρόνια και οι διαφορετικές κυβερνήσεις που ανήλθαν στην εξουσία δεν προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα κυρίως για πολιτικούς λόγους:

1. μείωση των συντελεστών φορολογίας και των έκτακτων φόρων επί των ήδη φορολογηθέντων εισοδημάτων
2. εκτεταμένη χρήση πλαστικού χρήματος και επέκταση της ηλεκτρονικής τιμολόγησης
3. αποτελεσματική και εντατική διενέργειας ελέγχων και αποτελεσματική περαίωση των φορολογικών υποθέσεων (μέσω διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών)
4. βελτιστοποίηση της οργάνωσης και εκσυγχρονισμό των φορολογικών αρχών
5. δημιουργία ηλεκτρονικής Φορολογικής Διοίκησης
6. κατάρτιση και εκπαίδευση των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης, αύξηση των αποδοχών τους.
7. καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς, εφαρμογή αντικινήτρων.
8. αυστηροποίηση των προστίμων σε περιπτώσεις φοροδιαφυγής
9. δημιουργία σταθερού και απλοποιημένου φορολογικού συστήματος
10. σταδιακή αλλαγή στη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας
11. δημιουργία φορολογικής συνείδησης και καλλιέργεια φορολογικής παιδείας

Εικόνα 10: Τρόποι μείωσης της Φοροδιαφυγής

5.5 Κατά κεφαλή φοροδιαφυγή Ευρωπαίων

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής είναι παγκόσμιο πρόβλημα και παρατηρείται και στην Ευρώπη. Η ευρωπαϊκή ένωση μπορεί να ελέγχει τους εθνικούς κανόνες φορολογίας που επικρατούν σε μια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού αποσκοπεί στην ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς. Ωστόσο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κρατών-

⁵³ Σαββαΐδου, 2017

μελών και τα διαφορετικά γνωρίσματα της κάθε οικονομίας εγείρουν έντονο προβληματισμό σχετικά με τις φορολογικές πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθεί η κάθε χώρα.

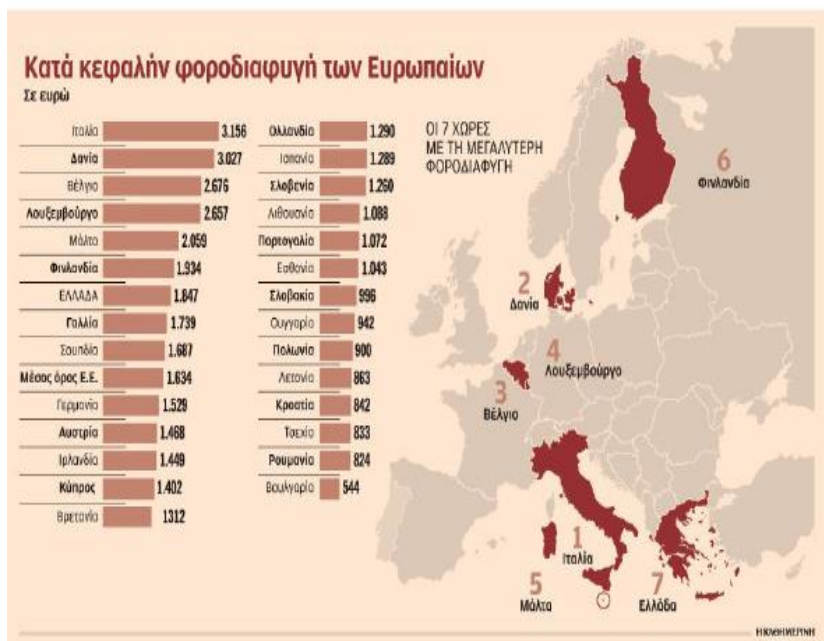
Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται το ποσοστό του συντελεστή ΦΠΑ σε κάποιες χώρες της Ευρώπης. Όπως γίνεται αντιληπτό, το Λουξεμβούργο και η Μάλτα έχουν το μικρότερο φορολογικό συντελεστή κι ως εκ τούτου την χαμηλότερη φορολογία στην Ε.Ε. Για το αν είναι αντίστοιχα οι χώρες με την χαμηλότερη φοροδιαφυγή, αυτό θα εξεταστεί παρακάτω. Το Λουξεμβούργο είναι μια χώρα που διατηρεί κατά κανόνα ένα υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το οποίο αντικατοπτρίζει μια χώρα με οικονομική ευδαιμονία. Στην τελευταία θέση, με τον υψηλότερο φορολογικό συντελεστή ανήκει η Ουγγαρία με 27% συντελεστή φόρου. Η Ελλάδα ανήκει στην τρίτη από το τέλος κατηγορία με φορολογικό συντελεστή 24%.

Εικόνα 11: Ο συντελεστής ΦΠΑ σε χώρες της Ε.Ε (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι χώρες της Ε.Ε. και το ποσοστό φοροδιαφυγής τους για το έτος 2020 ⁵⁴

⁵⁴ Ronald, 2009

Εικόνα 12: Κατά Κεφαλήν φοροδιαφυγή των Ευρωπαίων (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)

Στην πρώτη θέση με το υψηλότερο ποσοστό φοροδιαφυγής είναι η Ιταλία, η οποία έχει φορολογικό συντελεστή 22% με βάση τα στοιχεία της προηγούμενης εικόνας. Στην Ιταλία το κατά κεφαλήν ποσό της φοροδιαφυγής ανέρχεται στα 3000 ευρώ περίπου. Ενώ παλαιότερα η Ιταλία είχε έναν πολύ ισχυρό βιομηχανικό κλάδο με έντονη εξαγωγική δραστηριότητα, εντούτοις τα τελευταία χρόνια το υψηλό κόστος εργασίας έχει οδηγήσει σε μείωση της παραγωγής και στην συρρίκνωση της οικονομικής ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, οι Ιταλοί επιδίδονται στην φοροδιαφυγή για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της καθημερινότητας .

Αξιοπερίεργο είναι επίσης το γεγονός πως στις επόμενες θέσεις ανήκουν η Δανία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Μάλτα καθώς και η Φινλανδία. Οι χώρες αυτές και συγκεκριμένα η Δανία και η Φινλανδία είναι χώρες που έχουν πολύ υψηλό βιοτικό επίπεδο και γενικά οι σκανδιναβικές χώρες φημίζονται για την οικονομική ανάπτυξη που έχουν. Η εξήγηση στην φοροδιαφυγή των χωρών αυτών έγκειται στο γεγονός πως οι κάτοικοι των σκανδιναβικών χωρών φοροδιαφεύγουν, καθώς τα τελευταία χρόνια η χώρα έχει δυσφημιστεί εξαιτίας της εμπλοκής των τραπεζών σε σκάνδαλα ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Επίσης σχετικά με την Μάλτα και το Λουξεμβούργο, αξίζει να σημειωθεί πως παρόλο που έχουν το χαμηλότερο ποσοστό φορολογίας, επιδίδονται στην φοροδιαφυγή. Σε αντίθεση με τις χώρες αυτές, η Ουγγαρία, Πολωνία , Βουλγαρία φοροδιαφεύγουν λιγότερο παρόλο που έχουν υψηλότερο φορολογικό συντελεστή,. Τέλος η

Ελλάδα ανήκει στην έβδομη θέση των ευρωπαϊκών χωρών που φοροδιαφεύγουν με κατά κεφαλήν ποσό φοροδιαφυγής περίπου 2000 ευρώ.

5.6 Μέτρα καταπολέμησης της φοροδιαφυγής στην Ευρώπη

Σε γενικά πλαίσια η φοροδιαφυγή μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω μιας κοινής κατευθυντήριας γραμμής κράτους και πολιτών. Η καλλιέργεια της φορολογικής συνείδησης αποτελεί πολύ σημαντικό κομμάτι για τη πάταξη της φοροδιαφυγής και θα πρέπει να διδάσκεται από το εκπαιδευτικό σύστημα της κάθε χώρας. Πέραν από τα μέτρα που μπορεί να ακολουθήσει εξειδικευμένα η κάθε χώρα, τα οποία μπορεί να αφορούν την μείωση των φορολογικών συντελεστών της (αν η χώρα διαθέτει πολύ υψηλούς συντελεστές φορολόγησης της μισθωτής εργασίας κτλ), την χρήση πλαστικού χρήματος και τους συνεχείς ελέγχους για την απονομή της φορολογικής δικαιοσύνης, η διεθνής συνεργασία παίζει πρωταρχικό ρόλο.

Λίγα χρόνια μετά το ξέσπασμα της κρίσης του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιλαμβανόμενη το σοβαρό πρόβλημα της φοροδιαφυγής πρότεινε ένα Σχέδιο Δράσης με αρκετά μέτρα κατά της φοροδιαφυγής, αλλά και της φοροαποφυγής που παρουσίασε άνθιση. Το σύνολο των μέτρων αυτών είχαν ως απώτερο σκοπό την ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης και διαφάνειας και την ανταλλαγή πληροφοριών προκειμένου να επιτυγχάνεται ενδεδειγμένος και καλύτερος έλεγχος.

Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων πολιτικές που επιδιώκουν να συρρικνώσουν την εταιρική φορολογική νομοθεσία, διαπραγμάτευση πιο ισχυρών φορολογικών συμβάσεων με γειτονικές χώρες, αντιμετώπιση του επιζήμιου φορολογικού ανταγωνισμού και επέκταση της αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών για τους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς

Στο σημείο αυτό, σκόπιμο είναι να αναφερθεί ότι στις 19 Μαρτίου 2015 υπεγράφη στις Βρυξέλλες συμφωνία μεταξύ της Ελβετίας και της Ε.Ε., σύμφωνα με την οποία η Ελβετία και οι 28 χώρες της Ε.Ε. θα ανταλλάσσουν μεταξύ τους, από το 2018 και εφεξής, πληροφορίες αυτόματα - δηλαδή χωρίς να απαιτείται υποβολή προηγούμενου αιτήματος - σχετικά με τους τραπεζικούς λογαριασμούς που τηρούνται στις χώρες τους. Η εν λόγω συμφωνία θα αντικαταστήσει τη Συμφωνία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας που σήμερα προβλέπει μέτρα ισοδύναμα με τα θεσπιζόμενα στην οδηγία 2003/48/ΕΚ του Συμβουλίου για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις (η οποία έχει κυρωθεί στο ελληνικό δίκαιο με το Ν. 3363/2005).

Εκ κατακλείδι να διευκρινιστεί πως πέραν των παραπάνω μέτρων , υπάρχουν κι άλλες προτάσεις για ελάφρυνση της οικονομίας από την φοροδιαφυγή , οι οποίες εστιάζουν στην ψηφιακή οικονομία και τα νέα πληροφοριακά συστήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 Συμπεράσματα, περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η υγειονομική κρίση οδήγησε στην ανάγκη για ψηφιοποίηση της οικονομίας, με απώτερο σκοπό την αποτελεσματική είσπραξη των φορολογικών εσόδων ανεξαρτήτως των προβλημάτων εγγύτητας που δημιούργησε η πανδημία. Όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η εμπιστοσύνη προς τον ελεγκτικό μηχανισμό έχει κλονιστεί όπως έχει αναφερθεί όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα ένα ποσοστό πολιτών να καταφεύγει στην φοροδιαφυγή.

Ένα πολύ σημαντικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως το οργανωμένο οικονομικό έγκλημα μπορεί να καταπολεμηθεί αφενός από τις πολιτικές που ακολουθεί η εκάστοτε πολιτική ηγεσία αφετέρου με την συνεργασία σε διεθνές επίπεδο. Στα πλαίσια αυτά της εθνικής και διεθνούς συνεργασίας αναπτύσσονται πολλές στρατηγικές που αφορούν την απόδοση της δικαιοσύνης. Στο ίδιο σκηνικό κινείται και η ευρωπαϊκή επιτροπή η οποία αντιμετωπίζει το ζέπλυμα του μαύρου χρήματος και το φαινόμενο της παραοικονομίας πιο δραστικά από ποτέ.

Όμως όποια μέτρα κι αν ακολουθηθούν, το πρόβλημα της φοροδιαφυγής είναι διαχρονικό κι εξαπλώνεται ακόμα περισσότερο δημιουργώντας τεράστια προβλήματα και αρρυθμίες στο οικονομικό σύστημα. Έτσι η πάταξη της φοροδιαφυγής αποτελεί προσωπική ευθύνη του κάθε πολίτη κι ο ίδιος θα πρέπει να μεριμνά ατομικά στην καταπολέμησή του. Πρέπει να ενδιαφέρεται για τις μακροχρόνιες συνέπειες που θα προκαλέσει η φοροδιαφυγή του στις μελλοντικές γενεές και να μην ενεργεί αποκλειστικά με γνώμονα το ατομικό συμφέρον. Υπό το πλαίσιο αυτό, η κοινωνία θα πρέπει να ελπίζει σε ένα δίκαιο μέλλον, στο οποίο θα έχει συνεισφέρει μεμονωμένα ο καθένας.

Μελλοντικά δεδομένης της ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στις λογιστικές υπηρεσίες αναμένεται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής να υποχωρήσει σημαντικά, καθώς τα Λογιστικά Πληροφοριακά Συστήματα της κάθε επιχείρησης ελέγχονται αυτοματοποιημένα. Έτσι οι περισσότερες επιχειρήσεις λόγω φόβου δεν θα επιδιώκουν να φοροδιαφύγουν. Αυτό ενδεχομένως να προκαλέσει την αύξηση του φαινομένου της φοροαποφυγής. Η φοροαποφυγή είναι ουσιαστικά η εφαρμογή καλά σχεδιασμένων λογιστικών πρακτικών που αποτελούν απόρροια της προσεκτικής μελέτης της εμπορικής νομοθεσίας, της φορολογικής πρακτικής, των διεθνών προτύπων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και των υπουργικών αποφάσεων με μοναδικό στόχο τη μείωση της φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου. Αυτό το

φαινόμενο θα μπορούσε μελλοντικά να απασχολήσει περισσότερο την επιστημονική κοινότητα και να αποτελέσει τροφή για σκέψη.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαβούρας, Ι.Σ. (1990). (επιμ.), *Παραοικονομία*, Αθήνα: Τεύχη Πολιτικής Οικονομίας, Ειδική Έκδοση 1, Εκδόσεις Κριτική
- Γεωργακόπουλος, Θ. και Πάσχος, Π. (2003) *Εισαγωγή στην Φορολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου
- Δημόπουλος Χ. (1988). *Η εγκληματολογική Προβληματική των σύγχρονων οικονομικών εγκλημάτων*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα
- Θεοχαρόπουλος, Λ. (1994). *Φορολογικό Δίκαιο*, Θεσσαλονίκη: Νομική Σχολή ΑΠΘ
- Ζαραφονίτου Χ. (2004), *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα
- Κασαπόγλου Α., (2016), *Οικονομική κρίση και κρατούμενοι για οικονομικά εγκλήματα και εγκλήματα του «λευκού κολάρου» Οι επιδράσεις του εγκλεισμού στην κοινωνική τους ταυτότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα
- Κραμβιά-Καπαρδή, Μ. και Τσολάκης, Χ. (2011). *Οικονομικά Εγκλήματα Στις Επιχειρήσεις : Πρόληψη, διερεύνηση, αποτροπή* Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Λάζος, Γ. (2001). *Πληροφορική Και Έγκλημα* Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Μανεσιώτης, Β. (1994), *Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Σμπίλια.
- Μιουλερ Λ. (2007), *Ηλεκτρονικό Χρήμα*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Νάστας Ε. (2007), *Το Θεωρητικό Πλαίσιο ανάμεσα στην Φοροδιαφυγή και στην Παραοικονομία*, e-Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας, σελ. 64-66.
- Ντουκάκης Μ., (2009), *Η Φοροδιαφυγή ως αναχρονιστικό μοντέλο και οι κίνδυνοι να κλείσουν υγιείς επιχειρήσεις από τα πλαστά και εικονικά τιμολόγια*, Ημερίδα στο Ε.Β.Ε.Α., σελ. 2-4.
- Παυλόπουλος, Π. (2002), *Η Παραοικονομία στη Ελλάδα*, επανεξέταση, Αθήνα: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π)
- Παυλόπουλος, Π. (1987), *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα: Μια Πρώτη Ποσοτική Οριοθέτηση*, ΙΟΒΕ, Αθήνα.
- Σαββαΐδου Αικ. (2017) Πανεπιστημιακές Σημειώσεις για το μάθημα «Δίκαιο και Οικονομικά της Κυβερνητικής Πολιτικής», του ΔΠΜΣ «Δίκαιο και Οικονομικά»

Σαπουντζάκης, Παπαϊωάννου, Μαθιουδάκης, (2017) *Η θεωρία των Συμπεριφορικών Οικονομικών (Nudge) και η Συμβουλευτική*, Πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό

Σταματόπουλος, Δ. και Καραβοκύρης Αντ. (2014). *ΚΦΕ-Ανάλυση και Ερμηνεία* Αθήνα: Εκδόσεις Σταματόπουλος.

Τάτσος, Ν. (2001). *Η Παραοικονομία και η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα* Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Τσάτσος, Ν. (2012). *Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Φινοκαλιώτης, Κ. (2014). *Φορολογικό Δίκαιο: Ουσιαστικό Μέρος - Φορολογική Διαδικασία - Φορολογική Δικονομία*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Φορτσάκη, Θ., Σαββίδου Κ. (2013). *Φορολογικό Δίκαιο* Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

ΛΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Agnew R., Piquero L. N., Cullen F. T.(2009), *General Strain Theory and White-Collar Crime*, Department of Sociology Emory University, pp 35-60
- Albini, J. L. (1988) *Donald Cressey's Contributions to the Study of Organized Crime: An Evaluation*, Volume 34 Issue 3, <https://doi.org/10.1177/0011128788034003008>
- Becker, G. (1976). The Economic Approach To Human Behavior. *The University Of Chicago Press*, 17, 160-165.
- Becker, G. (1968). Crime and punishment. An economic approach. *Journal of Political Economy*, 76, 169-217
- Bahrani, M. (2012), *The economics of Crime with Gary Becher*. Available at: <http://chicagomaroon.com/2012/05/25/the-economics-of-crime-with-gary-becker>
- Blumer, H. (1966). Sociological implications of the thought. *American Journal of Sociology*, 71 (5), 535-544.
- Brantigham, P. (1986). Nodes, Paths And Edges. Consideration On The Complexity Of Crime And The Physical Environment. *Journal of Political Economy*,13,3-28.
- Braithwaite, J. (1989). Criminological Theory and Organizational Crime. *Justice Quartely*, 3, 187-213.
- Cameron S., (1988). *The Economics of Crime Deterrence: A Survey of Theory and Evidence*, KYKLOS, Vol. 41, pp. 301-323
- Clinard M., Quinney R.(1994). *Criminal Behavior Systems*. New York: 3rd Edition, <https://doi.org/10.4324/9781315721880>
- Cohen, L. and Felson, M. (1979). *Social change and crime rate trends*. *American Sociology Preview*, 44, 588-608
- Croall, H. (2012), *Food Crime: A Green Criminology Perspective* in South, N. and Brisman, A. (eds), *International Handbook of Green Criminology*, London: Routledge.
- Güll S. K., (2009) *An Evaluation of the Rational Choice Theory in Criminology*, GAU J. Soc. & Appl. Sci., pp.36-44
- Cusson, M. (2002). *Σύγχρονη Εγκληματολογία*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Eck, J. (1994). *Drug Markets & Drug Places: A Case-Control Study Of The Spatial Structure Of Illicit Drug Dealing*. Sage Publications.

Eide E., Rubin H. P., Shepherd M. J., (2006), *Economics of Crime*, Emory University School of Law, Foundations and Trends in Microeconomics, Vol. 2, No 3 p.p. 205–279

EUROPEAN COMMISSION Brussels, 18.3.2015 COM(2015) 136 final
COMMUNICATION on “tax transparency to fight tax evasion and avoidance”.

Lambropoulou E., (2005), *Crime, Criminal Justice and Criminology in Greece* ,European Society of Criminology and SAGE Publications, Vol. 2, pp. 211–247

Friedrichs D. (2010) *Trusted Criminals and white collar crime in contemporary society*, Sage Publications

Global Economic Crime Survey. (2011). Available at:

<http://pwc.com/gr/en/surveys/economic-crime-2011.jhtml> [πρόσβαση: Νοέμβριος 2014],

Πίνακας 10.

Grabosky P., Walkley S. (2007) , *Computer Science And White-Collar Crime* , New York, 364-375

McCarthy B., li. Chaudhary R A.(2014). *Rational Choice Theory and Crime* Encyclopedia of Crime and Criminal Justice . Springer.

McGee W.R. (2011), The ethics of tax evasion: Perspectives in theory and practice, pp.387-390.

Posner R. A., (1999). *An Economic Approach to the Law of Evidence*, Journal Articles Faculty Scholarship, 51 Stanford Law Review, Vol. 51, pp. 1477-1546

Ronald G. (2009). Tax morale affects tax compliance: Evidence from surveys and an artefactual field experiment. *Cummings, Journal of Economic Behavior and Organization*. Available at: [http://darp.lse.ac.uk/papersdb/Cummings_etal_\(JEBO_09\).pdf](http://darp.lse.ac.uk/papersdb/Cummings_etal_(JEBO_09).pdf)

Saridakis G. and Spenglerb H., (2012) , *Crime, deterrence and unemployment in Greece: A panel data approach*, The Social Science Journal, Vol. 49, pp. 167–174

Van-Rhoda, T. (1991) ,*Credit card fraud*, Journal of the Australasian Society of Victimology, Special Edition, April, pp. 127-9

Wilson J. Q., Herrnstein R. J., (1985) *Crime and Human Nature*, New York: Simon & Schuster.

